

විවි නාසා විකාව

හෙවත්

විවි විනාශය

ත්‍රිපිටකධරාවාරිය, මහා කම්මට්ඨානාවාරිය,

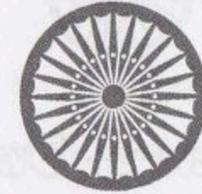
ශ්‍රී ජිනවංශ ඥානාරාම විංශාවතංශ, ශාසනධර්ම, සද්ධර්මවාගිස්වරාවාරිය,

අතිගරු පූජනීය නාලයන් අරියධම්මානිධාන
මහෝපාධ්‍යය මහා ස්වාමීන්ද්‍රයන් වහන්සේ

සංස්කරණය

ත්‍රිපිටකාවාරිය, අතිධර්මවිඤාණ

පූජ්‍ය දිග්භ සුගතවංශ ස්වාමීන්වහන්සේ

**විවි භාසා ටීකාව
හෙවත්
විවි විභාගය**

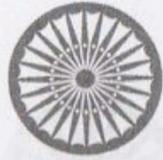
සම්පාදක

ශ්‍රී ලංකා රාමඤ්ඤ මහා නිකායේ අනුනායක ධුරන්දර,
ශ්‍රී කළුනාච්චියේ යෝගාශ්‍රම සංස්ථාධිපති හා ප්‍රධාන අනුශාසක
ත්‍රිපිටකධරාචාර්ය, මහා කම්මට්ඨානාචාර්ය,

අතිගරු පූජනීය නාඋයනේ අරියධම්මානිධාන
මහෝපාධ්‍යාය මහා ස්වාමීන්ද්‍රයන් වහන්සේ

සංස්කාරක

ත්‍රිපිටකාචාර්ය, අභිධර්මවිශාරද,
ධර්මකීර්ති ශ්‍රී කම්මට්ඨානාචාර්ය
පූජ්‍ය දිග්‍හ සුගතවංස ස්ථවිර

වීථි භාසා ටීකාව
හෙවත්
වීථි විභාගය

සම්පාදක

ශ්‍රී ලංකා රාමඤ්ඤ මහා නිකායේ අනුනායක ධුරන්දර,
ශ්‍රී කළ‍්‍යාණී යෝගාග්‍රම සංස්ථාධිපති හා ප්‍රධාන අනුශාසක
ත්‍රිපිටකධරාචාර්ය, මහා කම්මට්ඨානාචාර්ය,
ශ්‍රී ජිනවංශ ඥානාරාම වංශාවතංශ,
ශාසනධර්, සද්ධර්මවාගීස්වරාචාර්ය,
අතිපූජනීය නාලයනේ ශ්‍රී අරියධම්ම මහා ස්වාමීන්ද්‍රයන් වහන්සේ

සංස්කාරක

පූජ්‍ය දිග්‍හ සුගතවංස ස්ථවිර

Lithira ලිතිර Printing Industries
306, ඇඹුල්දෙණිය හංදිය, නුගේගොඩ.
0711348282 / 0759348282
0112835583 / 0718152131
kamal.embul@gmail.com

පෙරවදන

නමෝ තස්ස හගවතෝ අරහතෝ සම්මාසම්බුද්ධස්ස !!!

“කිං නු සතොති පඤ්ඤා, මාර දිට්ඨිගතං නු තෙ
සුඛසංඛාරපුඤ්ජායං, නයිධ සත්‍යපලඛාති
යථා හි අංගසමාරා, හොති සඤ්ඤා රථො ඉති
එවං ඛන්ධෙසු සතොසු, හොති සතොති සම්මුති”¹

මාරය, කිම සත්වයෙක් යැයි හැඟෙන්නේද? එය නුඹගේම
දෘෂ්ටියක් නොවේද? හුදෙක් සංස්කාර පිණ්ඩයකි. මෙහි සත්වයෙක්
නම් නොලැබෙන්නේය. අවයව සමූහයක් එකතුකොට රථයක් යන
ගබ්ද සම්මුතියක් ලැබේද, එසේම පඤ්චස්කන්ධය නිසා සත්වයා යන
නාම සම්මුතිය ලැබේ.

භාග්‍යවත් වූ බුදු සසුන තුළ ප්‍රතිපත්ති පුරක යෝගාවචර තෙමේ
සත්ව, පුද්ගල සංඥාවෙන් බැහැරව නාම-රූප විදර්ශනාවෙන් නිර්වාණ
මගට පිවිසියේ නම් රූප කයත්, නාම කයත් මනාව දැන යුතුය. එහි
යථාවබෝධය විත්ත වීථි න්‍යායෙන් තොරව වටහා ගත නොහැක.
විත්ත සන්තතියේ පැවැත්ම බුදු මුවකින් තොරව වටහා ගත නොහැකි
සුක්ෂම දහමකි. විභංග, පට්ඨාන යන දේශනාවන් තුළින් පෙන්වා
ඇති වීථි විභාගය බුදුන් වහන්සේගේ අර්ථ විග්‍රහයෙන්ම අට්ඨ
කථාවන්හි පෙන්වා ඇති බව මෙම වීථි භාසා ටීකාව තුළින් ඔබට
වැටහෙන්නේය. බුරුම බසින් ලිඛිත මෙම ග්‍රන්ථය හෙළ බසට නැගුයේ
පරම පූජනීය නාලයනේ අරියධම්ම අනු නාහිමිපාණන් වහන්සේ
විසිනි. එනමුත් එහි අසම්පූර්ණත්වයෙන් යුත් පිටපතක් ලැබුණ

1. සංගුක්ත නිකාය - සඟරාවග්ගපාළි, වජිරාසුත්තං, 171, ජට්ඨ සංගායනා ත්‍රිපිටක 4.0, ඉගන්පුර: විපස්සනා පර්යේෂණ මණ්ඩලය 1995

බැවින් එය සම්පූර්ණ කිරීමට සිත් පහළ විය. එබැවින් රූපාරූප ධ්‍යානාදිය හෙවත් මනෝද්වාරික අර්පණා වීථි පාදය අප විසින් සම්පූර්ණ කරන ලදී. තවද මුල් භාගයේ සඳහන් වීථිනි රූප සටහන් නිවැරදි කිරීමත්, ධර්මානුකූලව සංග්‍රහ ගාථා සකස්කිරීමක් ද කරන ලදී.

මෙතෙකින් ජනිත කුශලය අපවත් වී වදාළ ගුරු උතුමන් වහන්සේලාටත්, සුඡ්වත්වන ගුරු උතුමන් වහන්සේලාටත් උතුම් ගුරු උපහාර පූජාවක් වේවා ! හැදූ වැඩු දෙමාපියන්ටත්, “ජාත්‍යන්තර කලණ මිතුරෝ” සංවිධානයේ සුපිංචතුන්ටත්, මෙහි මුද්‍රිත අකුරු සකස් කළ පිංචන් මහත්මනියටත්, මුද්‍රණ දායකත්වය දැරූ ඕස්ට්‍රේලියාවේ පදිංචි පිංචන් රුවන් රාජපක්ෂ මහතා ඇතුළු කලණ මිතුරු සැමටත්, ලිතිර මුද්‍රණාලයේ පිංචන් කමල් ඇඹුල්දෙණිය මහතා ඇතුළු සැමටත්, දෙවියන් සහිත සමස්ත ලෝකයාටත් උතුම් ලෙස පාරමී පුරා පරම චතුරාර්ය සත්‍යාවබෝධය පිණිසම හේතු වේවා! වාසනා වේවා!

“සබ්බෙ සත්ත භවන්තා සුඛිතමුදිතත්තා”!

මෙයට,

මෙන් කරුණාවෙනි,

දිගහ සුගතවංශ ස්ථවිර

වීථි භාෂා ටීකාව

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මාසම්බුද්ධස්ස !!!

වීථිනිදානය

**“වීථි අන්තගතං නාථං - නත්වාන වීථි වාචනං
වීථියා වණ්ණයිස්සාමි - වාචෙන්තු වීථි වාවිනෝ”**

චිත්තයන්ගේ පරම්පරාවට චිත්තවීථියය, රූපයන්ගේ පරම්පරාවට රූපවීථියයි කියා ශාසනයෙහි ඉතා ප්‍රකටව භාවිතා කෙරෙන එක වචනයක් තිබේ. ඒ වීථිය නොදන්නේ නම් බොහෝ සෙයින් පාළියෙහි, අටුවාවෙහි (විශේෂයෙන් පටිඨාන පාළියෙහි) සැක ඉපදිය හැකිය. විදසුන් කමටහන ඉතා හොඳින් දියුණු කරන්නා වූ යෝගාවචරයන්ට “අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත” යන තිලකුණු ත්‍රවණින් පිරිසිදු දැනගැනීමට මේ වීථිහු වනාහි ජීවිතය වැනි වෙති.

ඒ නිසා ශාසනයේ හරය වැනි වූ, ඉතාම විශේෂ කාරණය වූ වීථිය පිළිබඳ ව කරුණු ඉතා හොඳින් දැනගත යුතුය.

එසේ ඉගෙන ගැනීමට, දැන ගැනීමට සුදුසු චිත්ත වීථි ගැන සිතන කල්හි, විමසා බලන කල්හි අභිධර්මාර්ථ සංග්‍රහය ඉතා කෙටි බැවින් ද, පුරාණ මහ තෙරුන් වහන්සේලා සම්පූර්ණ බුරුම භාෂාවෙන් නානා ග්‍රන්ථ ලියූ නමුත් ඒවා ඉතාම දිග බැවින් හා අධිප්‍රාය අර්ථය නොදක්වෙන බැවින් ද කටපාඩම් කිරීමට රුචි නැත. ඒ නිසා පුරාණ මහ තෙරුන් වහන්සේලා විසින් රචිත වීථි පොත් හා සසඳා බැලීමේ දී පැහැදීම එළවන සේ අධිප්‍රායාර්ථයන් සමඟ ඉතා දික්නොවූ, ඉතා කෙටි නොවූ මේ වීථි පාඩම ලියන ලදී.

වීථි කාණ්ඩය ඇතුළත් භාෂා ටීකාව ඉගෙන අවසන් වී මේ වීථි පාඩම් පොත ඉගෙන ගැනීමෙන් ම චිත්ත වීථි ගැන මනා අවබෝධයක්

ලැබෙන බවට සහතික කරමි. ඒ නිසා මේ වීථි පාඩම් පොත රාත්‍රී කාලයේ පුහුණු කිරීමෙන් හෝ දවල් කාලයේ බලා පුහුණු කිරීමෙන් හෝ එක විදියට පාඩම් කළ යුතුය. වීථි කාණ්ඩ සහිත භාෂා ටීකාවේ ස්වභාවාර්ථ, අධිප්‍රයාර්ථ විස්තර වශයෙන් ලියා ඇති බැවින් මෙහි දී වීථි පාඩම් වචන මාලාව සහ යෙදෙන්නා වූ අධිප්‍රයාර්ථය පමණක්ම දක්වන ලදී.

වීථි උදාහරණයන්හි කෙටි සලකුණු:

↑↓ - උ: ධී: භංගකෂණ	වො - වොත්ථපන
භ - භවංග	ජ - ජවන
කී - අතීත භවංග	ත - තදාරම්මණ
න - භවංගවලන	ආගු. භ - ආගන්තුක භවංග
ද - භවංගුපච්ඡේද	ම - මනොද්වාරාවජ්ජන
ප - පඤ්චද්වාරාවජ්ජන	ප - පරිකම්ම
ච - චක්ඛුච්ඤ්ඤාණ	උ - උපචාර
සො - සොතච්ඤ්ඤාණ	නු - අනුලෝම
සා - සානච්ඤ්ඤාණ	ගෝ - ගොත්‍රභූ
ජ් - ජ්විභාවච්ඤ්ඤාණ	වො - වොදාන
කා - කාය ච්ඤ්ඤාණ	ධ්‍යා - කුධාන
සං - සම්පට්ච්ඡන	අභි - අභිඤ්ඤා
ණ - සන්තීරණ	මා - මාර්ග
	ඵ - ඵල
	ප්‍ර - පටිසන්ධි
	චූ - චූති

වීථිපාඩම් සහ ටීකාව

"වියනි ගච්ඡනි සත්තා එසංඛි වීථි, වීථි වියාති වීථි"*ය කියන ලද නිර්වචනානුරූපව සත්ව සන්තානයෙහි නියාම වශයෙන් උපදින්නා වූ චිත්ත පරම්පරාව ගමන් මාර්ගයට සමාන බැවින් වීථි නම් වේ. ඒ වීථිය ද පඤ්චද්වාර වීථි සහ මනෝද්වාර වීථි වශයෙන් දෙවැදෑරුම් වේ. ඒ දෙක අතුරෙන් පඤ්චද්වාර වීථිය ද චක්ඛුද්වාර වීථි, සොතද්වාර වීථි, සානද්වාර වීථි, ජ්විභාද්වාර වීථි, කායද්වාර වීථි යනුවෙන් ද්වාර හේදයෙන් පස්වැදෑරුම් වේ. ඒ පස අතුරෙන් චක්ඛුද්වාර වීථිය ද අතිමහත්තාරම්මණ වීථි, මහත්තාරම්මණ වීථි, පරිත්තාරම්මණ වීථි, අතිපරිත්තාරම්මණ වීථි යනුවෙන් ආරම්මණ හේදයෙන් සතර වැදෑරුම් වේ. ඒ සතර අතරෙන් අතිමහත්තාරම්මණ වීථිය ද තදාරම්මණය අවසන් කොට ඇත්තා වූ තදාරම්මණවාරයය, ජවනය අවසන් කොට ඇත්තා වූ ජවන වාරයය යනුවෙන් වාර හේදයෙන් දෙවැදෑරුම් වේ.

තදාරම්මණවාර අතිමහත්තාරම්මණ චක්ඛුද්වාර වීථිය උපදිනා ආකාරය:

රූපාරම්මණ හා චක්ඛු:ප්‍රසාද මූලින් උපදීමේ පටන් අතීත භවංග එක්වරක් ඉක්මවා චක්ඛු:ප්‍රසාදයේ රූපාරම්මණය ආපාතගතවීමෙන් භවංගවලන, භවංගුපච්ඡේද, පඤ්චද්වාරාවජ්ජන, චක්ඛු ච්ඤ්ඤාණ, සම්පට්ච්ඡන, සන්තීරණ, වොත්ථපන, ජවන සත්වරක් හා තදාරම්මණ දෙවරක් උපන් කාලයේ දී රූපාරම්මණ හා චක්ඛු ප්‍රාසාදයන්ගේ චිත්තකෂණ සතලොසක ආයු සම්පූර්ණ වීම නිසා දෙවැනි තදාරම්මණයාගේ භංගය හා එකට නිරෝධය ඇත්තා වූ වීථිය තදාරම්මණවාර අතිමහත්තාරම්මණ චක්ඛුද්වාර වීථිය නම් වේ.

* මොග්ගල්ලාන වසාකරණ - 91 (විතො ටීක)

වීථි නිරුක්ති අදහස :-

පද අන්වය - "එකට සත්තා වියනති ගව්ෂනති ඉති සා වීථි". "එකට" - මේ මාර්ගයෙහි, "සත්තා" - සත්ත්වයෝ, "වියනති ගව්ෂනති" - ගමන් කරන්නුයි, "ඉති" - ඒ නිසා, "සා" - ඒ මාර්ගය, "වීථි" - වීථි නම් වේ. මේ වචනයට අනුව වීථි ශබ්දය සත්ත්වයන්ගේ ගමනාගමන මාර්ග පරම්පරාවට කියනු ලැබේ. සත්ත්ව සත්තානායෙහි පවත්නා වූ විත්ත පරම්පරාව ඒ ගමන් මාර්ගයට සමාන වේ. සමානාකාරය වනාහි ගමන් මාර්ගයය. ගමනින් ගමනට, මඟින් මඟට, නැවත නැවත ලැබෙන්නාක් මෙන් විත්ත පරම්පරාවක් සිතින් සිතට නැවත් නැවත උපදී.

පද අන්වය - "අයං වීථි විය ඉති සා වීථි". "අයං"- මේ විත්ත පරම්පරාව, "වීථි විය"- ගමන් මාර්ගය වැනිනුයි, "ඉති"-ඒ නිසා, "සා"- ඒ විත්තපරම්පරාව, "වීථි"- වීථි නම් වේ. (පූර්වාචාර්යෝ වනාහි ගමන් මාර්ග, ගාම පරම්පරාව නොයික්මවන්නාක් මෙන් නියාම ධර්මතා අනුව උත්පත්ති ක්‍රමය නොඉක්මවීම ගමන් මාර්ගය හා ඇති සමානත්ව යැයි කියති.)

තව ද :- "අභිධානප්පදිපිකාව" යන පාළි නිසන්ඩුවෙහි ආවාඩු පරම්පරාව කියන ශබ්දයන්හි වීථි ශබ්දයත් ඇතුළත් වන බැවින් මේ ස්ථානයේ දී වීථි ශබ්දය විත්තයන්ගේ පරම්පරාව කියන්නා වූ "අනිෂ්පන්න ප්‍රාතිපදික" පදයෙකි. ඒ නිසා වීථි විත්ත පරම්පරාව කියා සෑම තැන දී ම යෙදිය හැකිය. විත්ත පරම්පරා, විත්තයන්ගේ පරම්පරාව නොහොත් පරම්පරා වශයෙන් උපදින්නා වූ සිත, "වීථි" නම් වේ.

පඤ්චද්වාර - මනෝද්වාර වීථි අතුරෙන් වක්ඛු, සොත, ඝාන, ජීවිතා, කාය යන මේ දොරවල් පසට පඤ්චද්වාරයයි කියනු ලැබේ. ඒ දොරවල් පසෙහි රූපාරම්මණාදී අරමුණ පස ධීතිකෂණයේ දී ආපාතගතව උපදනාවූ විත්තපරම්පරාවට "පඤ්චද්වාර පවත්තා වීථි" යනුවෙන් පඤ්චද්වාර වීථි යැයි කියනු ලැබේ. භවංග සංඛ්‍යාත වූ මනෝද්වාරයෙහි ආපාතගත වන අරමුණ නිසා උපදනා වූ විත්ත

වීථියට "මනෝද්වාර පවත්තා වීථි" යනුවෙන් මනෝද්වාර වීථියයි කියනු ලැබේ.

"වක්ඛුද්වාර පවත්තා වීථි විත්තපරම්පරා වක්ඛුද්වාර වීථි"

යනුවෙන් වක්ඛුද්වාරයෙහි ආපාතගත වන අරමුණ නිසා උපදනා වූ විත්ත පරම්පරාව වක්ඛුද්වාර වීථි නම් වේ. අතිමහත්තාරම්මණයක් අරමුණු කරන කල්හි ඒ වක්ඛුද්වාර වීථියම අතිමහත්තාරම්මණ වීථිය නම් වේ. අලුත් එක් අරමුණක් නිසා එක විත්ත වීථියක් උපදින තැනදී ඒ වීථිය තදාරම්මණ අවසාන කොට උපන්නොත් ඒ අවසාන තදාරම්මණය ලකුණු කොට තදාරම්මණ වාරයයි (තදාරම්මණයෙන් උපලක්ෂණ කොට ඇත්තා වූ විත්තවාරයයි) ව්‍යවහාර කරනු ලැබේ. "තදාරම්මණෙන උපලක්ඛිතො වාරො තදාරම්මණවාරො" නම් වේ.

තදාරම්මණවාර අතිමහත්තාරම්මණ වක්ඛුද්වාරික වීථි:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
ති	න	ද	ප	ච	සං	ණ	වො	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ත	ත	හ

මේ වීථි උදාහරණයෙහි පළමුවෙන් දක්වන ලද භවංගය හා තදාරම්මණයෙන් පසුව දක්වන ලද භවංගය මේ වීථියට ඇතුළත් නොවේ. මේ වීථිය උපදීමට මුලින් බොහෝ භවංග ඉපදෙමින් පවතින බැවින් හා මේ වීථියෙන් පසුවත් බොහෝ භවංග ඉපදීමෙන් සුදුසු පරිදි නැවතත් වීථි සිත් ඉපදිය හැකි ආකාරය දක්වනු කැමතිව වැඩිපුර භවංග සටහන් කරන ලදී. අතීත භවංග, භවංග වලන, භවංගභවිච්ඡේදයෝ ද වීථි සිත් නොවෙති. වීථි නොවන්නා වූ, වීථියෙන් අන්‍ය වූ සිත් වීථිමුක්ත විත්තයෝ වෙති. නමුත් රූපාරම්මණය ඉපදීමේ පටන් නිරෝධය දක්වා රූපයාගේ ආයුෂ විත්තකෂණ සතළොස්සක් පමණ කාලය ගණන් ගැනීමේ දී අතීත භවංගයේ පටන්

2. අභිධම්මපට වීභාවහි ඊකාව, දෙහිවල: බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය, 2010, පි 176

ගණන්ගන්නා බැවින් ඒ හවංගයන්ද වීථියට ඇතුළත් කරන ලදහ. නමුත් පඤ්චද්වාරාවච්ඡනයේ පටන් තදාරම්මණය අවසන් කොට ඇත්තා වූ සිත් පමණක් වීථි සිත් යැයි දත යුතුය.

මෙම වක්‍රද්වාරක වීථියෙන් “මම මෙනම් වස්තුවක් දකිනවාය. රතුපාටය, සුදුපාටය, අසවලාය” ආදී වශයෙන් නොදත හැකිය. රූපාරම්මණය පිළිබඳ සාමාන්‍ය දැකීම් මාත්‍රය පමණක් ඇති වේ.

මේ වීථියෙන් පසුව සුදුසු පරිද්දෙන් හවංග සිත් ඉපද අන්තරයක් දක්වා තදනුවත්තික මනෝද්වාර වීථි ඉපදීමෙන් සුදු, රතු, කබර ආදී වශයෙන් වෙන්කොට දත හැකිය. (තදනුවත්තික වීථි පසුව විස්තර කරනු ලැබේ.)

ජවනවාර අතිමහන්තාරම්මණ වීථි

ජවනවාරයද ආගන්තුක හවංග පතිත වන වාරයය, ආගන්තුක හවංග පතිත නොවන වාරය වශයෙන් දෙපරිදි වේ.

ආගන්තුක හවංග පතිත නොවන්නා වූ ජවනවාර අතිමහන්තාරම්මණ වක්ඛ්ද්වාරික වීථිය උපදින ආකාරය :

රූපාරම්මණ සහ වක්‍රප්‍රසාදයෝ මුලින් ඉපදීමේ පටන් අතීත හවංග එක්වරක් ඉක්මවා වක්‍රප්‍රසාදයෙහි රූපාරම්මණ ආපාතගතවීමෙන් හවංගවලන, හවංගුපච්ඡේද, පඤ්චද්වාරාවච්ඡන, වක්ඛ් විඤ්ඤාණ, සම්පට්ච්ඡන, සන්තීරණ, වොත්ථපන, ජවන සත්වරක් ඉපද හවංග දෙවරක් ඉපද අවසන් වන කාලයේ දී රූපාරම්මණ හා වක්‍රප්‍රසාදයන්ගේ ආයුෂ විත්තකෂණ සතලොස් ආයු සම්පූර්ණ වී ඇත. දෙවැනි හවංගයාගේ හංගය හා එකට නිරුද්ධ වන්නා වූ වීථිය ජවනවාර අතිමහන්තාරම්මණ වක්‍රද්වාරික වීථිය නම් වේ.

ජවනවාරය : ඉහත වීථි උදාහරණයෙහි තදාරම්මණ ආකාරයට මෙහිදී තදාරම්මණ දෙවරක් නොදක්වති. මුලින් දැක්වූ

3. චන්දවිමල මහනාහිමි, රේරුකානෙ, අභිධර්මාර්ථ සංග්‍රහය, පොකුණුවිට: ශ්‍රී චන්දවිමල ධර්මපුස්තක සංරක්ෂණ මණ්ඩලය, 2015, පි 66

තදාරම්මණවාරයෙහි හා මේ ජවනවාර වීථින් පිළිබඳ විශේෂය නම්:

“කාමෙ ජවන සත්තා - ලභිනානං නියමෙ සති විභූතෙති මහනො ව - තදාරම්මණ මීරිතං”³

යන්නට අනුව පළමු තදාරම්මණවාර වීථිය කාමභූමික කාමසත්ත්ව සන්තානයෙහිම උපදී. මෙම ජවනවාර වීථිය වනාහි කාමභූමික සන්තානයෙහිත් උපදී. රූපභූමික සන්තානයෙහි ද උපදී. අභිධර්මාර්ථ සංග්‍රහයේ අතිමහන්තාරම්මණ වීථිය තදාරම්මණ වීථියයි කියාම දැක්වීම වනාහි උත්කෘෂ්ඨ නිර්දේශය වශයෙන් දැක්වීමකි.

තවත් කාරයෙකි: උපෙක්ඛා සහගත සිතින් පිළිසිඳ ගත්තා වූ කාමපුද්ගල සන්තානයෙහි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශරීර වර්ණය ආදී අතිඉෂ්ට, අතිමහන්තාරම්මණයක් අරමුණු කොට දොස ජවනයක් ඉපදීමේ දී “අතිඉධෙධි පන සොමනස්ස සහගතානෙව සන්තීරණ තදාරම්මණානි”⁴ යන කීමට අනුව තදාරම්මණ පතනය වේ නම් අරමුණට අනුරූපව සොමනස්ස තදාරම්මණයම පතනය විය යුතු නමුත් දෝස ජවනය හා සෝමනස්ස තදාරම්මණයෝ ප්‍රතිපක්‍ෂ, විරුද්ධ බැවින් තදාරම්මණ පතනය නොවී මේ ජවනවාර අතිමහන්තාරම්මණ වීථියෙන් පසු ප්‍රතිසන්ධියට සමාන වූ උපෙක්‍ෂා සහගත හවංගයම පතනය වේ.

ටීකා

ආගන්තුක හවංගය පතනය වන අතිමහන්තාරම්මණ වීථිය

සොමනස්ස සහගත සිතින් පිළිසිඳ ගත්තා වූ තීර්ථකාදී පුද්ගලයන්ගේ සන්තානයෙහි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශරීරවර්ණාදී වූ අතිඉෂ්ට, අතිමහන්තාරම්මණයක් ආපාතගතවීමේ දී රූපාරම්මණ හා වක්‍රප්‍රසාදයෝ එළඹී උත්පාදයේ පටන් හවංග එක්වරක් ඉක්මවා වක්‍රප්‍රසාදයෙහි රූපාරම්මණය ආපාතගතවීමෙන් හවංග වලන,

4. චන්දවිමල මහනාහිමි, රේරුකානෙ, අභිධර්මාර්ථ සංග්‍රහය, පොකුණුවිට: ශ්‍රී චන්දවිමල ධර්මපුස්තක සංරක්ෂණ මණ්ඩලය, 2015, පි 64

හවංගුපච්ඡේද, පඤ්චද්වාරාවජ්ජන, චක්ඛුච්ඤ්ඤාණ, සම්පට්ච්ඡන, සන්තීරණ, වොක්ථපන, දොස ජවනය සත්වරක් හා ආගන්තුක හවංග එක්වරක් ද ඊට පසු මූල හවංග එක් වරක් පතිතාවසානයේ දී රූපාරම්මණ සහ චක්ඛුප්‍රසාදයන්ගේ ආයුෂ සතළොස්කණය සම්පූර්ණ වීමෙන් පළමු මූලහවංගයාගේ හවංග හා එකට නිරුද්ධවන්නා වූ වීථිය ආගන්තුක හවංග පතනය වන අතිමහන්තාරම්මණ වීථිය නම් වේ.

ආගන්තුක හවංගය පතිතවන වන අතිමහන්තාරම්මණ වීථි

අති ඉට්ඨාරම්මණයක් නිසා උපන් දෝමනස්ස ජවන් බැවින් සෝමනස්ස තදාරම්මණ මෙම වීථියේදී නූපදී.

උදාහරණය:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
තී	න	ද	ප	ච	සං	ණ	වො	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ආ	භ	

දෝමනස්ස ජවන්
ආගන්තුක හවංගය
මූල හවංගය

ටීකා

මහන්තාරම්මණ වීථි

මහන්තාරම්මණ වීථිය ද ජවනවාර වශයෙන් එකක්ම වේ. අතීතහවංග දෙවරක් ඉක්මවන පළමු මහන්තාරම්මණ වීථිය, අතීතහවංග තෙවරක් ඉක්මවන දෙවැනි මහන්තාරම්මණ වීථිය වශයෙන් දෙපරිදි වේ. ඒ දෙක අතුරෙන් එක එකෙක්හි ආගන්තුක හවංග පතිත වන වාරය, ආගන්තුක හවංග පතිත නොවන වාර වශයෙන් දෙවර්ගයක් ඇත.

ආගන්තුක හවංග පතනය නොවන පළමු මහන්තාරම්මණ වීථිය උපදින ආකාරය:

රූපාරම්මණ හා චක්ඛුප්‍රසාදයෝ එළඹී ඉපදීමේ පටන් අතීත හවංග වාර දෙකක් ඉක්මවා චක්ඛුප්‍රසාදයේ රූපාරම්මණය ආපාගත

වීමෙන් හවංගවලන, හවංගුපච්ඡේද, පඤ්චද්වාරාවජ්ජන, චක්ඛුච්ඤ්ඤාණ, සම්පට්ච්ඡන, සන්තීරණ, වොක්ථපන, ජවන සත්වරක් හා හවංග එක්වරක් පතිතාවසානයේ දී රූපාරම්මණ හා චක්ඛුප්‍රසාදයන්ගේ සතළොස්කණ ආයුෂ සම්පූර්ණ වීමෙන් පළමු හවංගයාගේ හංගය හා එකට නිරුද්ධවන්නා වූ වීථිය ආගන්තුක හවංග පතනය නොවන ප්‍රථම මහන්තාරම්මණ වීථිය නම් වේ.

ආගන්තුක හවංග නොලැබෙන්නා වූ ප්‍රථම මහන්තාරම්මණ වීථිය

උදාහරණය :-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
තී	තී	න	ද	ප	ච	සං	ණ	වො	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	භ

ඉතිරි මහන්තාරම්මණ වීථි :

ආගන්තුක හවංග පතිතවන වීථියෙහි දොස ජවනය ලකුණු කර ඇත. සත්වැනි ජවනයෙන් පසු ආගන්තුක හවංගය පතනය වී ආගන්තුක හවංගයාගේ හංගකණය හා එකට රූපාරම්මණ, චක්ඛුප්‍රසාදයෝ නිරුද්ධ වෙති.

ආගන්තුක හවංග ලැබෙන ප්‍රථම මහන්තාරම්මණ වීථි (සෝමනස්ස ප්‍රතිසන්ධිකයෙකු නම්)

උදාහරණය :-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
තී	තී	න	ද	ප	ච	සං	ණ	වො	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ආ	භ

දෝමනස්ස ජවන්
ආගන්තුක හවංගය
මූල හවංගය

අතීත හවංග වාර තුනක් ඉක්මවා ආගන්තුක හවංගය පතනය නොවන වීථිය:

ආගන්තුක භවාංගය පතිත වන විටීයන්තිම සත්වැනි ජවනයාගේ භංගය හා සමඟ රූපාරම්මණ සහ වක්ෂුප්‍රසාදයෝ නිරුද්ධ වෙති.

ආගන්තුක භවාංග නොලැබෙන දුතිය මහන්තාරම්මණ වීථි

උදාහරණය :-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↓↑	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
ති	ති	ති	න	ද	ප	ව	සං	ණ	වො	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ

ආගන්තුක භවාංග ලැබෙන දුතිය මහන්තාරම්මණ වීථි

උදාහරණය :-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
ති	ති	ති	න	ද	ප	ව	සං	ණ	වො	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ආ	හ

දෝමනස්ස ජවන්
ආගන්තුක භවාංගය
මූල භවාංගය

ඒ වීථීන්ගේ පාඩම ප්‍රථම මහන්තාරම්මණ වීථියට සමාන කොට කියන්න. වීථි උදාහරණය ද අතිමහන්තාරම්මණ වීථි නය ඇසුරු කොට ලකුණු කරන්න. ආගන්තුක භවාංගය පතනය නොවන ප්‍රථම මහන්තාරම්මණ වීථිය පමණක්ම දක්වා ඇත.

ආගන්තුක භවාංගය පතිතවන අතිමහන්තාරම්මණ හා මහන්තාරම්මණ වීථීන් පිළිබඳ විශේෂය :

අතිමහන්තාරම්මණයෙහි දෝස ජවනයෙන් පසු සොමනස්ස තදාරම්මණය පතනය නොවී ආගන්තුක භවාංගය පතනය වනුයේ අරමුණ අතිඉෂ්ට වුවහොත් පමණකි. අරමුණ ඉෂ්ටමධ්‍යස්ථ වුවහොත් කුශල විපාක උපේක්ෂා තදාරම්මණය පතනය වේ. අනිෂ්ඨාරම්මණයක් වුවහොත් අකුශල විපාක උපේක්ෂා තදාරම්මණය පතනය වේ. ඉෂ්ට මධ්‍යස්ථාරම්මණයන්හි, අනිෂ්ඨාරම්මණයන්හි ආගන්තුක භවාංගය පතනය නොවේ. මෙම මහන්තාරම්මණයෙහි

වනාහි සොමනස්ස සහගත ප්‍රතිසන්ධියෙන් උපන්නෙක් නම් දෝස ජවනයෙන් පසු ප්‍රතිසන්ධියට සමාන වූ සොමනස්ස භවාංග පතනය නොවීය හැකිය. අතිඉෂ්ට, ඉෂ්ට මධ්‍යස්ථ, අනිෂ්ට කියා නියමයක් නැත. යම්කිසි අරමුණෙක්හි දෝස ජවනය වුවොත් ආගන්තුක භවාංගය ඒකාන්තයෙන් පතිත වේ. ඊට පසු මූල සෝමනස්ස භවාංගය පතිත විය හැකිය. මෙසේ අතිමහන්තාරම්මණයෙහි අතිඉෂ්ට වීමෙන් දොස ජවනයෙන් පසු ආගන්තුක භවාංගය ලකුණු කළ හැකිය. මහන්තාරම්මණයෙහි යම්කිසි අරමුණෙක දෝස ජවනයෙන් පසු ආගන්තුක භවාංගය ලකුණු කළ හැකිය. මෙය එම වීථි දෙක පිළිබඳ විශේෂය දක්වීමය.

(බ්‍රහ්මයන්ගේ සන්තානයෙහි දොස ජවනය නොලැබෙන බැවින් මේ ආගන්තුක භවාංග පතිත වීථිහු නොලැබෙති. පරිත්තාරම්මණ, අතිපරිත්තාරම්මණ වීථීන්හි වනාහි ජවනය ද නොඉපදින බැවින් ආගන්තුක භවාංග ලකුණු කිරීම අනවශ්‍යය. ආගන්තුක භවාංග පිළිබඳ විස්තර කථාව වීථි කාණ්ඩ භාෂා ඊකාවේ තදාරම්මණ නියම කාණ්ඩයෙහි දක්වා ඇත.)

පරිත්තාරම්මණ වීථි:

පරිත්තාරම්මණ වීථිය ද වොත්ථපන වාර වශයෙන් එකක්ම වේ. අතීත භවාංග වාර සතරක් ඉක්මවන ප්‍රථම පරිත්තාරම්මණ වීථිය, අතීත භවාංග වාර පසක් ඉක්මවන දෙවැනි පරිත්තාරම්මණ වීථිය, අතීත භවාංග වාර සයක් ඉක්මවන තෙවැනි පරිත්තාරම්මණ වීථිය, අතීත භවාංග වාර සතක් ඉක්මවන සතරවැනි පරිත්තාරම්මණ වීථිය, අතීත භවාංග වාර අටක් ඉක්මවන පස්වැනි පරිත්තාරම්මණ වීථිය, අතීත භවාංග වාර නවයක් ඉක්මවන සවැනි පරිත්තාරම්මණ වීථිය වශයෙන් පරිත්තාරම්මණ වීථීන් සවැදැරුම් වේ.

ප්‍රථම පරිත්තාරම්මණ වීථිය උපදින ආකාරය:

රූපාරම්මණ හා වක්ෂුප්‍රසාදයෝ එළඹී උත්පාදයේ පටන් අතීත භවාංග වාර සතරක් ඉක්මවා වක්ෂුප්‍රසාදයෙහි රූපාරම්මණය

ආපාතගත විමෙන් හවංගවලන, හවංගුපච්ඡේද, පඤ්චද්වාරාවර්ජනය, චක්ඛු විඤ්ඤාණ, සම්පට්ච්ඡන, සන්තීරණ, වොත්ථපන වාර තුනක් ඉපදී නම් හවංග වාර සතරක් පතිත වන කාලයේ දී රූපාරම්භ හා වක්ෂුප්‍රසාදයන්ගේ සතළොස්කෂණ ආයුෂ සම්පූර්ණ වීම නිසා සතරවැනි හවංගයාගේ භංගය හා එකට නිරුද්ධ වන්නා වූ වීථිය ප්‍රථම පරිත්තාරම්මණ වීථියය.

ප්‍රථම පරිත්තාරම්මණ වීථිය:

උදාහරණය :-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
↑↑	↓↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
ති	ති	ති	ති	න	ද	ප	ච	සං	ණ	වො	වො	වො	භ	භ	භ	භ

ඉතිරි පරිත්තාරම්මණ වීථි:

අතීත හවංග වාර පසක් ඉක්මවා වොත්ථපන වාර තුනක් උපදී නම් හවංග වාර තුනක් පතිත වන කාලයේ දී තුන්වැනි හවංගයාගේ භංගය හා එකට නිරුද්ධ වන්නා වූ දෙවැනි පරිත්තාරම්මණ වීථියය.

අතීත හවංග වාර සයක් ඉක්මවා වොත්ථපන වාර තුනක් උපදී නම් හවංග වාර දෙකක් පතනය වී දෙවැනි හවංගයාගේ භංගය හා එකට නිරුද්ධ වන්නා වූ තෙවැනි පරිත්තාරම්මණ වීථියය.

අතීත හවංග වාර සතක් ඉක්මවා වොත්ථපන වාර තුනක් උපදී නම් ප්‍රථම හවංගය ඉපදී ඒ හවංගයාගේ භංගය හා එකට නිරුද්ධ වන්නා වූ සතරවැනි පරිත්තාරම්මණ වීථියය.

අතීත හවංග වාර අටක් ඉක්මවා වොත්ථපන වාර තුනක් උපදී නම් තුන්වැනි වොත්ථපනයේ භංගය හා එකට නිරුද්ධ වන්නා වූ පස්වැනි පරිත්තාරම්මණ වීථියය.

අතීත හවංග වාර නවයක් ඉක්මවා වොත්ථපන වාර දෙකක් ඉපදී දෙවැනි වොත්ථපනයේ භංගය හා එකට නිරුද්ධ වන්නා වූ

සයවැනි පරිත්තාරම්මණ වීථියය යන වීථිත්ද ප්‍රථම පරිත්තාරම්මණ වීථි නයානුසාරයෙන් කියවන්න. වීථි උදාහරණය ද එලෙසම දැනගත හැකිය.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	ති	ති	ති	ති	න	ද	ප	ච	සං	ණ	වො	වො	වො	භ	භ	භ	භ
2	ති	ති	ති	ති	ති	න	ද	ප	ච	සං	ණ	වො	වො	වො	භ	භ	භ
3	ති	ති	ති	ති	ති	ති	න	ද	ප	ච	සං	ණ	වො	වො	වො	භ	භ
4	ති	න	ද	ප	ච	සං	ණ	වො	වො	වො	භ						
5	ති	න	ද	ප	ච	සං	ණ	වො	වො	වො							
6	ති	න	ද	ප	ච	සං	ණ	වො	වො								

රීතා

අතිපරිත්තාරම්මණ වීථි

අතිපරිත්තාරම්මණ වීථිය ද මොසවාර වශයෙන් එකමය. අතීත හවංග වාර දසයක් ඉක්මවන ප්‍රථම අතිපරිත්තාරම්මණ වීථියය. අතීත හවංග වාර එකොළොසක්, දොළොසක්, තෙළොසක්, තුදුසක්, පසළොසක් ඉක්මවන සය වැනි අතිපරිත්තාරම්මණ වීථිය වශයෙන් සවැදැරුම් වේ.

ප්‍රථම අතිපරිත්තාරම්මණ වීථිය උපදින ආකාරය :

රූපාරම්මණ හා වක්ෂුප්‍රසාදයෝ එළඹී උත්පාදයේ පටන් අතීත හවංග වාර දසයක් ඉක්මවා වක්ෂුප්‍රසාදයෙහි රූපාරම්මණ ආපාතගත විමෙන් හවංග වලනය දෙවරක් ඉපදීමෙන් පසු වීථි සිත් නොඉපදී නැවත හවංගය පහළ වී හවංග වාර පසක් උපදී. පස්වන හවංගයේ අවසන්හි රූපාරම්මණ සහ වක්ෂුප්‍රසාදන්ගේ සතළොස්කෂණ ආයුෂය සම්පූර්ණ වීම නිසා හවංග වලනයෙන් පසු පස්වැනි හවංගයාගේ හවංග හා එකට නිරුද්ධ වන්නා වූ වීථිය ප්‍රථම අතිපරිත්තාරම්මණ වීථිය නම් වේ.

ප්‍රථම අතිපරීක්ෂාරම්මණ වීථිය:

උදාහරණය :-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
↑↓ ති	↑↓ න	↑↓ න	↑↓ භ	↑↓ භ	↑↓ භ	↑↓ භ	↑↓ භ									

ඉතිරි අතිපරීක්ෂාරම්මණ වීථි :

අතීත හවංග වාර එකොළොසක් ඉක්මවා නම් සතර වැනි හවංගයාගේ හංගය හා එකට නිරුද්ධවන්නා වූ දෙවැනි අතිපරීක්ෂාරම්මණ වීථියය. අතීත හවංග වාර දොළොසක් ඉක්මවා නම් තෙවැනි හවංගයාගේ හංගය හා එකට නිරුද්ධවන්නා වූ තෙවැනි අතිපරීක්ෂාරම්මණ වීථියය. අතීත හවංග වාර තෙලොසක් ඉක්මවා නම් දෙවැනි හවංගයාගේ හංගය හා එකට නිරුද්ධවන්නා වූ සතරවැනි අතිපරීක්ෂාරම්මණ වීථියය. අතීත හවංග වාර තුදුසක් ඉක්මවා නම් ප්‍රථම හවංගයාගේ හංගය හා එකට නිරුද්ධවන්නා වූ පස්වැනි අතිපරීක්ෂාරම්මණ වීථියය. අතීත හවංග වාර පසළොසක් ඉක්මවානම් දෙවැනි හවංග වලනයාගේ හවංග හා එකට නිරුද්ධවන්නා වූ සයවැනි අතිපරීක්ෂාරම්මණ වීථියය යන වීථිහු ලැබෙති. වීථි උදාහරණයන්ද සටහන් කළ යුතුය.

උදාහරණය :-

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	ති	න	න	භ	භ	භ	භ	භ									
2	ති	න	න	භ	භ	භ	භ										
3	ති	න	න	භ	භ	භ											
4	ති	න	න	භ	භ												
5	ති	න	න	භ													
6	ති	න	න														

පඤ්චද්වාර වීථි සමූහය :

පූර්වාචාර්යන් විසින් දක්වන ලද අතිමහත්කාරම්මණ වීථි එකය. මහත්කාරම්මණ වීථි දෙකය. පරීක්ෂාරම්මණ වීථි සයය. අතිපරීක්ෂාරම්මණ වීථි සයය යනුවෙන් වකුණුද්වාර වීථි පසළොසකි. සොතද්වාරාදියෙහිද පසළොස බැගින් ගෙන පඤ්චද්වාර වීථි සමූහය පන්සැත්තැවක් වෙති. මෙම පොතේ වනාහි කදාරම්මණ පතනය නොවන අතිමහත්කාරම්මණ ජවන වාරය හා අභිධර්මාර්ථ සංග්‍රහයේම කෙළින්ම දක්වන ලද ආගන්තුක හවංග පතනය වන වාරයක් පිළිසන්වේය යන සැකය නිසා කියන ලද්දෙහි ඇතුළත් වන බැවින් අතිමහත්කාරම්මණ වීථි තුනකි. මහත්කාරම්මණ වීථි සතර බැගින් ඇති බැවින් වකුණුද්වාරයෙහි වීථි එකුත් විස්සය. එසේ සෝත, සාන, ජීවිහා, කාය ද්වාරයන්හි ද එකුත්විස්ස බැගින් වීථි ඇති බැවින් සියල්ල වීථි අනූපසක් ඇත.

විත්ත ස්වරූප ආරම්මණ වස්තු පිළිබඳ විස්තර :

මෙම අනූපසක් පඤ්චද්වාරවීථියන්හි ලැබෙන සිත් වනාහි "සබ්බථාපි පඤ්චද්වාරෙ වතුපඤ්ඤාස විතතාති කාමාවචරානෙවාති" යි කියන ලද ද්වාර සංග්‍රහ වචනයට අනුව කාම සිත් පණස් සතරක් වෙති. කාම සිත් 54 (සූපණස) අතුරෙන් සුදුසු පරිද්දෙන් ලැබෙන සිත් පමණක්ම ලකුණු කරන්න. ධ්‍යාන, මාර්ගඵල නොවන බැවින් අර්පණා හා සම්බන්ධ නොවේ.

අරමුණු වශයෙන් වනාහි වීථි විත්තයන්ගේ පූරේචාරීවූ අතීත හවංග, හවංග වලන, හවංගුපච්චේද සහ වීථි විත්තයට පසුව ලැබෙන හවංගයෝ අතීත වූ කර්ම, කර්ම නිමිති, ගති නිමිති යන තුන අතුරෙන් යම් කිසි එකක් අරමුණ කරති. "ආරවිමුක්ඛානඤ්ඤා පන පටිසන්ධි හවංග චූති සංඛාතානං ඡබ්බිධමපි යථාසමභවං ඥානසංඝාතං හවන්තරෙ ඡද්වාරගහිතං පච්චුප්පනනමතිතං පඤ්ඤාත්තිභූතං වා කමම කමමනිමිත්තං ගති නිමිත්තං සමමතං"

5. වත්දවීමල මහනාහිමි, රේරුකානෙ, අභිධර්මාර්ථ සංග්‍රහය, පොකුණුවිට: ශ්‍රී වත්දවීමල ධර්මප්‍රස්තක සංරක්ෂණ මණ්ඩලය, 2015, පි 48

ආරම්භය හොඳින්”⁶ යි කියන ලද ආරම්භය සංග්‍රහ වචනයෙන් ලැබෙන අදහස බැලිය යුතුය.

හවංගයෙන් අන්‍ය වූ පඤ්චද්වාරාවර්ජන ආදී කොට තදාරම්භයෙන් අවසන් කොට ඇත්තා වූ වීථි විත්තයේ වනාහි සුදුසු පරිද්දෙන් රූපාරම්භයේ පඤ්චාරම්භයෙන් අරමුණු කරති. ප්‍රධාන වශයෙන් වනාහි, “වක්‍රදාරික වික්‍රාන්තං සබ්‍රහ්මණී රූප මෙවාරම්භං, තඤ්ච පච්චුප්පනමෙව. තථා සොතඤ්චාරික වික්‍රාන්තමි සඤ්චිති, තානි ච පච්චුප්පනානෙව”⁷ යි කියන ලද ආරම්භය සංග්‍රහ වචනයට අනුව වක්‍රදාරික වීථි විත්තයේ අතීත හවංග වාර දෙකක්, තුනක් ආදී වශයෙන් ඉක්මවා වක්‍රදාරියෙහි ආපාතගතවී අනිරුද්ධ වූ ප්‍රත්‍යක්ෂණ රූපාරම්භය අරමුණු කරති. එසේම සොතඤ්චාරික වීථි විත්තයේ ප්‍රත්‍යක්ෂණ ශබ්දාරම්භය ද, ඝාතදාරික වීථි විත්තයේ ප්‍රත්‍යක්ෂණ ගන්ධාරම්භය ද, ජීවිහාදාරික වීථි විත්තයේ ප්‍රත්‍යක්ෂණ රසාරම්භය ද, කායදාරික වීථි විත්තයේ ප්‍රත්‍යක්ෂණ චොට්ඨිබාරම්භය ද අරමුණු කරති.

පඤ්චවොකාර භූමියෙහි ලැබෙන්නා වූ විත්තයේ වක්‍රදාරික වස්තූ සය අතුරෙන් යම්කිසි එක එකක් ඇසුරු කොට උපදිති. ඒ නිසා නිශ්‍රය වශයෙන් වනාහි ඒ ඒ විඥානය ස්වකීය වස්තුවම ඇසුරු කරයි. ප්‍රධාන වශයෙන් වනාහි “පඤ්ච වික්‍රාන්තධාතූයො යථාකාමං එකනෙතන පඤ්චප්පසාදවඤ්චි නිස්සායෙව පච්චනනි”⁸ යන සදහනට අනුව වක්‍ර විඥානය වක්‍ර වස්තුව ද, සෝත විඥානය සොත වස්තුව ද, ඝාත විඥානය ඝාත වස්තුව ද, ජීවිහා විඥානය ජීවිහා වස්තුව ද, කාය විඥානය කාය වස්තුව ද ඇසුරු කරයි. ඒ නිශ්‍රයෙහි වනාහි ශිෂ්‍යයෝ, දූ දරුවෝ ජීවත්වන්නාවූ ගුරු

6. වන්දවීම මහනාහිමි, රේරුකානෙ, අභිධර්මාර්ථ සංග්‍රහය, පොකුණුවිට: ශ්‍රී වන්දවීම ධර්මපුස්තක සංරක්ෂණ මණ්ඩලය, 2015, පි 52
7. වම - පි 48
8. වම - පි 54

දෙගුරුන්ම ඇසුරුකරන්නාක් මෙන් පඤ්ච වික්‍රාන්තයේ ධීතික්‍රමයේ දී විද්‍යමාන වූ (අනිරුද්ධ, ප්‍රත්‍යක්ෂණ යැයි කියන ලද) පඤ්චවස්තූන් ඇසුරු කරති.

ද්විපඤ්ච වික්‍රාන්තයෙන් අන්‍ය වූ අතීත හවංග ආදී සිත් වනාහි තමාට මුලින් මුලින් උපන්නා වූ විත්තයන් හා සහජාතව උපන් හෘදය වස්තූ රූපය ඇසුරු කරති. ප්‍රධාන වශයෙන් වනාහි “පඤ්චදාරිකවස්තූ සම්පට්ච්ඡන සංඛාතා පන මනොධාතූව (පෙ) අවසෙසා පන මනොවික්‍රාන්තධාතූසංඛාතා ච (පෙ) හෘදයං නිස්සායෙව පච්චනනි”⁹ යි යන්නට අනුව අතීත හවංගය තමාට මුලින් උපන් හවංගය හා එකට උපන්නා වූ හෘදය වස්තුව ද, හවංග වලන සිත අතීත හවංගය හා එකට උපන්නා වූ හෘදය වස්තුව ද, හවංගපච්චේද සිත හවංග වලනය හා එකට උපන් හෘදය වස්තුව ද, පඤ්චදාරිකවස්තූ සිත හවංගපච්චේදය හා එකට උපන් හෘදය වස්තුව ද, (වක්‍ර වික්‍රාන්තය වනාහි වක්‍ර වස්තුව ඇසුරු කරන බැවින් මෙහි දී සටහන් නොකෙරේ) සම්පට්ච්ඡන සිත වක්‍ර වික්‍රාන්තය හා එකට උපන් හෘදය වස්තුව ද, ඇසුරු කරයි (හෘදය වස්තුව රූපය කර්මජ රූපයක් වන බැවින් ප්‍රතිසන්ධික්‍රමයේ පටන් විත්තයාගේ උද්පාද, ධීති, භංගක්‍රමයක් පාසා නිරන්තරයෙන් උපදී. ඒ නිසා වක්‍ර වික්‍රාන්ත සිත හා එකට උපදින හෘදය වස්තුවක් ද තිබිය යුතු බව සිහි කරන්න) සන්තීරණ සිත සම්පට්ච්ඡන සිත හා එකට උපන්නා වූ හෘදය වස්තුවය, ව්‍යවස්ථාපන සිත සන්තීරණය හා එකට උපන් හෘදය වස්තුවය, ප්‍රථමජවන් සිත ව්‍යවස්ථාපනය හා එකට උපන් හෘදය වස්තුවය, දෙවැනි ජවනය පළමු ජවනය හා එකට උපන් හෘදය වස්තුව යනාදී ක්‍රමයෙන්ද, දෙවැනි තදාරම්භය සිතට පසුව ඇති වන හවංගය දෙවැනි තදාරම්භය හා එකට උපන් හෘදය වස්තුව ඇසුරු කරයි.

9. වන්දවීම මහනාහිමි, රේරුකානෙ, අභිධර්මාර්ථ සංග්‍රහය, පොකුණුවිට: ශ්‍රී වන්දවීම ධර්මපුස්තක සංරක්ෂණ මණ්ඩලය, 2015, පි 54

භූමි හා පුද්ගලයා

වීථි හේදය :-

තදාරම්මණ සහිත වූ ද, දොස ජවන පතිතවන්නා වූ ද වක්ෂුද්වාරික වීථි 5ක් සහ සොතද්වාරික වීථි 5ක් ද, එකුන් විස්ස (19) බැගින් ඇත්තා වූ සානද්වාරික, ජිවිහාද්වාරික, කායද්වාරික වීථියෝය. එනම් තදාරම්මණ පතිතවන්නා වූ වක්ෂුද්වාරික වීථි එකය, සොතද්වාරික වීථි එකය, දොස ජවනය ජවනය වී ආගන්තුක හවංගය පතිතවන්නා වූ අතිමහත්තාරම්මණ, මහත්තාරම්මණ වක්ෂුද්වාරික වීථි තුන, සොත ද්වාරික වීථි තුන සියල්ල (65) සැටපසක් වූ වීථියෝ කාම භූමියෙහි පමණක්ම ලැබෙති. රූප භූමියෙහි නොඋපදිති. "රූපලොකෙ පන සාණාදිත්තයං නත්ථි"¹⁰ "රූපාවචර භූමියං පටිසජ්චන තදාරම්මණ වජ්ජනානි"¹¹ යි කියන ලද වචනයට අනුව රූප භූමියෙහි නොඋපදිය හැකි බව දැනගන්න. කිසිත් රූප ධර්මයක් නැත්තා වූ අරූප භූමියෙහි මේ සියලුම පඤ්චද්වාරික වීථි නොලැබෙති.

වක්ෂුද්වාරික වීථි එකුන්විස්සෙහි තදාරම්මණ හා දොස ජවනය වන වීථි 4 කෙරෙන් ඉතිරි වූ වක්ෂුද්වාරික වීථි 15 ය, එසේ සොතද්වාරික වීථි 15 ය යන මේ වීථි 30 වනාහි කාම රූප භූමි සංඛ්‍යාත පඤ්චවොකාර භූමි (26) විසිහයේ ලැබෙති. මේ වචනය ස්ථාන දෙකට වෙන් කොට පිඬු කොට කාම භූමියෙහි සියලුම පඤ්චද්වාරික වීථි (95) අනුපස ලැබෙති. රූප භූමියෙහි තදාරම්මණ,

දොස ජවන හැර වක්ෂුද්වාරික, සොතද්වාරික වීථි 30 පමණක්ම ලැබෙත් යැයි දත යුතුයි.

10. වන්දවිමල මහනාහිමි, රේරුකානෙ, අභිධර්මාර්ථ සංග්‍රහය, පොකුණුවිට: ශ්‍රී වන්දවිමල ධර්මපුස්තක සංරක්ෂණ මණ්ඩලය, 2015, පි 54
11. වන්දවිමල මහනාහිමි, රේරුකානෙ, අභිධර්මාර්ථ සංග්‍රහය, පොකුණුවිට: ශ්‍රී වන්දවිමල ධර්මපුස්තක සංරක්ෂණ මණ්ඩලය, 2015, පි 70

මාර්ගස්ථ පුද්ගලයා කෙරෙහි එකම විත්තක්ෂණයක් ලැබෙන බැවින් මේ පඤ්චද්වාර වීථි නොලැබෙති. පෘථග්ජනයෝ 4 දෙනාය ඵලස්ථයෝ 4 දෙනාය යන මේ පුද්ගලයන් අට දෙනාගේ සන්තානයෙහිම ලැබෙති. (අනාගාමී හා රහත් සන්තානයෙහි දෝසය ප්‍රභාණය කරන ලද බැවින් ආගන්තුක හවංග පතිතය වන වීථි නොලැබිය හැකි බවද සිහිකරන්න.)

හවංග හේදය :-

වීථි විත්තයාගේ පෙර, පසු හවංගයන් විමසා බලා සටහන් කළ යුතුය. කාමභූමික පුද්ගලයාගේ වීථි විත්තෝත්පාදයේ දී කාම හවංග දශය සටහන් කරන්න. රූපී පුද්ගලයාගේ වීථි විත්තෝත්පාදයේ දී රූප හවංග පස සටහන් කරන්න. කාම හවංග දශය අතුරෙන්ද දුගති අහේතුක පුද්ගලයෙක් නම් අකුශල විපාක උපේක්ෂා සහගත සන්තීරණ හවංගය සටහන් කරන්න. සුගති අහේතුක පුද්ගලයෙක් නම් කුශල විපාක උපේක්ෂා සහගත සන්තීරණ හවංගය සටහන් කරන්න. ද්විභේතුක පුද්ගලයෙක් නම් මහා විපාක ඥාන විප්‍රයුක්ත සිත් 4 න් එක එකක් සටහන් කරන්න. කාම ත්‍රිභේතුක හෝ ආර්ය පුද්ගලයෙක් වේ නම් මහා විපාක ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත සිත් 4 අතුරෙන් එක එකක් ලකුණු කරන්න. ප්‍රථමධ්‍යානික රූපාවචර පුද්ගලයෙක් නම් රූප විපාක ප්‍රථම ධ්‍යානය සටහන් කරන්න. මේ නය ක්‍රමයෙන් භූමි හේදයෙන්, පුද්ගල හේදයෙන් කල්පනා කොට පෙර, පසු හවංගයන් සටහන් කරන්න.

මන්දායුකාදි විභාගය

වක්ෂුප්‍රසාදය කර්මජ රූපයක් වන බැවින් "බණ්ණ බණ්ණ සමුඨ්ඨාපෙති"¹² යනුවෙන් සඳහන් හෙයින් විත්තයාගේ උත්පාද, ධීති, භංගක්ෂණයක් පාසා නොනැවතීම උපදී. ඒ රූප ධර්මයෝ ධීති ක්ෂණයේ දී ඉතාම බලවත්යැයි කියා ඇති බැවින් වක්ෂු විඥාන

12. වන්දවිමල මහනාහිමි, රේරුකානෙ, අභිධර්මාර්ථ සංග්‍රහය, පොකුණුවිට: ශ්‍රී වන්දවිමල ධර්මපුස්තක සංරක්ෂණ මණ්ඩලය, 2015, පි 94

සිත උපදින කාලයේ ධීනි ක්ෂණයේ පිහිටියා වූ, ධීනියට පැමිණියා වූ වක්ෂු:ප්‍රසාද ජාති සියල්ල එකුත් පණසක් (49) වෙති. (රූපයාගේ ආයුෂ වූ කුඩා ක්ෂණ එක්පණස අතුරෙන් උත්පාදක්ෂණය හා භංගක්ෂණය හැර ධීනි ක්ෂණයෙහිම එකුත් පණසක් වෙති.) එම 49 වර්ගයක් වූ වක්ෂු:ප්‍රසාද අතුරෙන් කිනම් වක්ෂු:ප්‍රසාදයෙක්හි වක්ෂු විඥානය නිශ්‍රය ලබාද? “වක්ෂු:ප්‍රසාදයෙක්හි රූපාරම්මණය ආපාතගත වේ” යැයි කී බැවින් කවර වක්ෂු:ප්‍රසාදයෙක්හි ආපාතගතවේද? වක්ෂුද්වාර වීථියයි කී බැවින් කවර වක්ෂු:ප්‍රසාදයෙක් ද්වාර කාන්‍යය සිදු කරයිදැයි ප්‍රශ්න වෙති. පිළිතුරු මෙසේය: සතළිස් නවයක් වූ(49) වක්ෂු:ප්‍රසාදයන් අතුරෙන් ප්‍රථම අතීත භවංගය හා එකට උපන්නා වූ වක්ෂු:ප්‍රසාදයෙහි වක්ෂු විඥානය නි:ශ්‍රය ලබයි. ඒ ප්‍රසාදයෙහිම වක්ෂුද්වාරික වීථියේ ආරම්මණය වන රූපාරම්මණය ආපාතගත වේ. ඒ ප්‍රසාදයම මේ වක්ෂුද්වාරික වීථියට ද්වාර කාන්‍ය සිදුකරයි කියා දැන් ඇතැම් ආචාර්යවරයෝ මතාන්තරයක් දක්වති. ඒ වාදය පිළිබඳව මන්දායුක ආදී වශයෙන් විචාරණය කරන ලදී.

වක්ෂු විඥානාදී ද්විපඤ්ච විඤ්ඤාණයන්ගේ නි:ශ්‍රය වස්තුව වෙන් කොට මේ මන්දායුකාදී විභාගය කියන ලද බැවින් ද්විපඤ්චවිඤ්ඤාණය උපදින කාලයේ ධීනික්ෂණ සමංගී වූ වස්තු රූපයන්ම වෙන්කොට විමසාගත යුතුය. ඒ වස්තුවරූපයේ වනාහි අතීත භවංගය පූර්වයෙහි තෙලෙස් වැනි භවංගයාගේ භංගක්ෂණයේ පටන් පඤ්චද්වාරාවර්ජනයාගේ භංගක්ෂණය තෙක් ඒ අන්තරයෙහි ඇතුළත චිත්තයාගේ ක්ෂණයක්, ක්ෂණයක් පාසා උපදන්නා වූ වස්තු රූපයෝ වෙති. එහෙයින් තෙලෙස් වැනි භවංගයාගේ භංගයේ පටන් ආවර්ජනයාගේ භංගක්ෂණය දක්වා කුඩා ක්ෂණ එක එක බැගින් ගණන් ගැනීමේ දී 49 ජාතියක් ඇති බව දැන ගන්නේය. ඒ සියලුම 49 වර්ගය ද්විපඤ්චවිඤ්ඤාණ උපදින කාලයේ නිරෝධයට නොපැමිණ ධීනි ක්ෂණ සමංගී වූවෝම වෙති.

ද්විපඤ්චවිඤ්ඤාණය උපදින කාලයේ එකට උපන් වස්තුවරූපය, තෙලෙස් වැනි භවංගයාගේ ධීනි ක්ෂණයේ දී ඉපිද පඤ්චවිඤ්ඤාණ උපදින කාලයේ නිරුද්ධ වන්නා වූ වස්තුවරූපය, නිරුද්ධ වූ පූර්වාපූර්ව වස්තුවරූපය, අතීත නොඋපන්නා වූ, අනාගත වස්තුවරූපයෝ වනාහි “ද්විපඤ්ච විඤ්ඤාණයන්ට නිශ්‍රය වෙතැයි” සැකයක් නැති බැවින් මේ මන්දායුකාදී විභාගයෙහි සටහන් කිරීමට අවශ්‍ය නැත. තවද වස්තුවරූපයෝ චිත්තක්ෂණ සතලොසක් ආයු ඇති බැවින් ප්‍රකෘති ස්වභාව වශයෙන් මන්දායු, මධ්‍යමායු, අමන්දායු කියා විශේෂයක් නැත. නමුත් ඒ ඒ වීථියගේ ආරම්මණ ආයුෂය හා තුලනය කොට මන්දායු ආදී නාම වශයෙන් වෙන් කරන ලදී.

අතීත භවංගයේ පටන් ආපසු ගණන් කිරීමේ දී තෙලෙස් වැනි භවංගයාගේ භංගක්ෂණය පටන් ප්‍රථම භවංගයාගේ භංගක්ෂණය දක්වා ක්ෂණයක් පාසා උපදනා වූ වස්තුවරූපයෝ මේ වක්ෂුද්වාරික වීථියගේ අරමුණ වූ රූපාරම්මණය නිරුද්ධ නොවෙද්දීම නිරුද්ධ වන බැවින් “මන්දං ආයුං යෙසන්ති මන්දායුකානි” කියා මන්දායුක නම කියන ලදී. “යෙසං” - යම් වස්තුවරූප කෙනෙකුන්ට, “මන්දං ආයුං” - ඉතාම අඩුවූ රූපාරම්මණ ආයුෂය, “අත්ථි” - ඇත්ද, කියා අර්ථ දක්වා ඇත. රූපාරම්මණය නිරුද්ධ නොවෙද්දීම වස්තු නිරොධවන ආකාරය මෙසේය:

අතීත භවංගයට මුලින් පළමු භවංගයාගේ භංගය හා එකට උපන්නා වූ වස්තුවරූපය දෙවැනි තදාරම්මණයාගේ ධීනික්ෂණයේ දී නිරුද්ධ වේ. රූපාරම්මණය අනිරුද්ධව කුඩා ක්ෂණ එකක් පමණ ආයුෂ ඉතිරිව තිබේ. ප්‍රථම භවංගයාගේ ධීනිය හා එකට උපදනා වූ වස්තු රූපාදිය කුඩා ක්ෂණ 2 දෙකක් පමණ ආදී වශයෙන් ආයුෂ ඉතිරිවන ක්‍රමය පිළිවෙලින් දැනගන්න. තෙලෙස් වැනි භවංගයාගේ භංගය හා එකට උපදනා වූ වස්තුවරූපය වක්ෂු විඥානයාගේ ස්ථිතික්ෂණයේ දී නිරුද්ධ වේ. රූපාරම්මණය නිරුද්ධ නොවී කුඩා

කෂණ (37) සත්තිසක් පමණ ඉතිරි කොට නිරුද්ධ වේ. මෙසේ මේ වීථියට සම්බන්ධ වන රූපාරම්මණයට වඩා අඩු ආයුෂ ඇති බැවින් තෙලෙස් වැනි හවංගයාගේ හංගයේ පටන් ප්‍රථම හවංගයාගේ හංගය දක්වා අන්තරයෙහි උපදනා වූ සියලු ප්‍රසාද වස්තු 37 ට මන්දායුෂ්ක වක්‍රප්‍රසාද යැයි කියනු ලැබේ.

අතීත හවංගයාගේ ධීනි කෂණයේ පටන් පඤ්චද්වාරාවර්ජනයාගේ හංගකෂණයට පැමිණීම තෙක් ඒ අන්තරයෙහි කෂණයක් කෂණයක් පාසා උපදනාවූ සියලු ප්‍රසාද වස්තූරූප එකොලෙස මේ වීථියට සම්බන්ධ වන රූපාරම්මණ නිරෝධයෙන් පසු නිරුද්ධ වීමෙන් "අමන්දං ආයුං යෙසං" කියා අමන්දායුෂ්ක නාමය කරන ලදී. "යෙසං" - යම් වස්තූරූප කෙනෙකුන්ට රූපාරම්මණ ආයුෂයට වඩා නොඅඩුවූ, "ආයුං" - ආයු ජීවිතය, "අත්ථි" - ඇත්තේ ද යයි අතීත හවංගයාගේ ධීනි කෂණයේ දී උපදනා වූ වස්තූරූපය දෙවැනි තදාරම්මණයෙන් පසු පළමු වැනි හවංගයාගේ උත්පාදකෂණයේ දී නිරුද්ධ වන නිසා මේ වීථියේ රූපාරම්මණයට වඩා ආයු ඇති බව දැනගත හැකිය. ඊට පසු ලැබෙන වස්තූරූපයන් ගැනද විමසන්න.

අතීත හවංගය හා එකට උපන්නා වූ ප්‍රසාද වස්තූරූප එක ජාතිය පමණක්ම මේ වීථියට සම්බන්ධ වන රූපාරම්මණය හා එකට නිරුද්ධ වන නිසා රූපාරම්මණයට වඩා දීර්ඝායුද නැත්තා වූ මන්දායුද නැත්තා වූ, සමාන මධ්‍යම ආයු ඇති බැවින් "මජ්ඣිමං ආයු යස්සාති මජ්ඣිමායුෂං" යනුවෙන් මධ්‍යමායුෂ්ක නම තබන ලදී. "යස්ස" - යම් වස්තූරූපයකට, "මජ්ඣිමං"- මධ්‍යම ප්‍රමාණ වූ, "ආයු - ජීවිතය, "අත්ථි" - ඇත්තේද යි මේ අදහස නිසා මණිසාර මඤ්ඡුසාවෙහි:

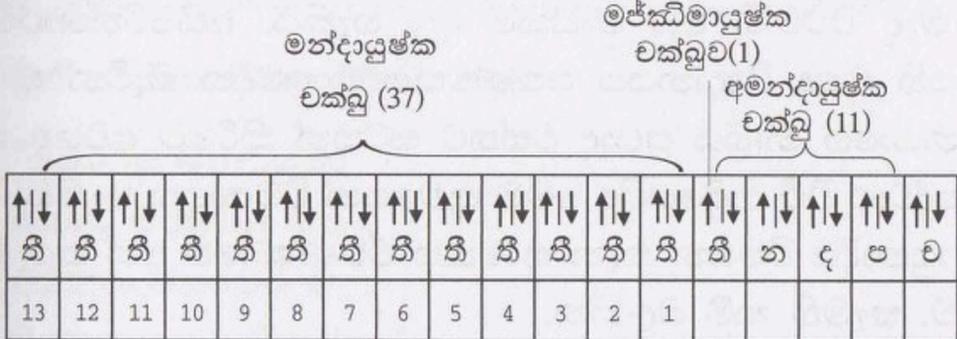
"සත්තතිංස මන්දායුෂා
එකංව මජ්ඣිමං මතං,
අමනෙදකාදසාවෙති
විඤ්ඤාතඛා විභාවිනා" යි කියන ලදී.

ගාථාවේ පද අන්වය:- මන්දායුෂා සත්තතිංස, මජ්ඣිමං එතං එව මතං, අමන්දා එකාදස ව, ඉති විභාවිනා විඤ්ඤාතඛා.

"මන්දායුෂා" - මන්දයුෂ්ක ප්‍රසාද රූපයෝ, "සත්තතිංස" - සත්තිසක් වෙති. "මජ්ඣිමං" - මධ්‍යමායුෂ්ක ප්‍රසාදය "එකං" - එකෙක්ම යැයි කියා, "මතං" - දන්නා ලදී.

"අමන්දා" - අමන්දායුෂ්ක ප්‍රසාදයෝ, "එකාදස" - 11 ක් වෙති. "ඉති" - මෙසේ, "විභාවිනා" - ණුනවතා විසින් "විඤ්ඤාතඛා" - දතයුත්තාහ.

අතිමහන්තාරම්මණ විත්ත වීථියකට අනුව මධ්‍යමායුෂ්ක වක්‍ර භේදය

ධීනි බවට පැමිණි වක්‍රප්‍රසාද අතුරෙන් මෙම බෙදීම වේ. මෙසේම මහන්තාරම්මණාදිය ද දතයුතුය.

ඒ සතළිස් නවයක් වූ ප්‍රසාද වස්තූරූප අතුරෙන් තෙල මධ්‍යමායුෂ්ක ප්‍රසාදය මධ්‍යම බැවින් වක්‍රද්වාර වීථියෙහි වක්‍ර විඥානය, සොතද්වාරික වීථි ආදියෙහි සොතවිඥාන වශයෙන් විඥාන පසට නිශ්‍රය වීමට ඉතාම යොග්‍ය වේ.

රූපාරම්මණාදී ආරම්මණ පස තෙල මධ්‍යමායුෂ්ක වක්‍රප්‍රසාදාදියෙහිම ආපාතගතවී, වීථි විත්ත පරම්පරාවට උප්පාදය පිණිස ද්වාර කෘත්‍යයන් තෙල මධ්‍යමායුෂ්ක ප්‍රසාදයම සිදු කරයි කියා අභිධම්මාවතාරටීකා, මණිසාර මඤ්ඡුසා ආදීකොට දැන් කාලයේ ඇතැම් ආචාර්ය කෙනෙක් දක්වා ඇත. (මෙම භාෂාවකාවේ අදහස ප්‍රස්ථාන ත්‍රිරාශියෙහි නිශ්‍රයප්‍රත්‍යවර්ණණාවෙහි දී බලාගත හැකි වන්නේ ය.)

අතීතභවංග එකක් ඉක්මවන්නා වූ වීථිය සමඟ පමණක්ම මධ්‍යමායුෂ්ක රූපාදී අරමුණ කෙලින්ම සම්බන්ධ වේ.

සවැනි පරීක්ෂාරම්මණවීථි උදාහරණය:

අතීතභවංග 2 ක්, 3 ක්, 4 ක් ආදී වශයෙන් ඉක්මවන්නා වූ මහන්තාරම්මණ, පරීක්ෂාරම්මණ වීථිවල වනාහි අතීත භවංග එකක් වැඩි කළොත් මන්දායුෂ්ක පක්ෂයෙහි ප්‍රසාද 3 ක් අඩු කරන්න. අමන්දායුක පක්ෂයෙහි තුනක් වැඩි කරන්න. මේ ආදී ක්‍රමයෙන් අතීත භවංග වැඩිවන තරමට මන්දායුක පක්ෂය අඩු කරන්න. අමන්දායුක පක්ෂය වැඩිකොට ගණන් ගන්න. මධ්‍යමායුෂ්ක ප්‍රසාද වනාහි පළමු වැනි අතීත භවංගය හා සමානව උපන්නා වූ ප්‍රසාදයම වේ. මැද වීථිවල අඩු වැඩිකම දත හැකිය. අතිපරීක්ෂාරම්මණ වීථියෙහි වක්‍ර විඥානයය පමණවත් නොඉපදින බැවින් ඒ වක්‍ර විඥානයාගේ නිශ්ශ්‍රය ප්‍රසාද වස්තුව සටහන් කිරීමට අවශ්‍ය නැත. සොතද්වාර වීථි ආදියෙහිද මෙම ක්‍රමයෙන් විමසාගත හැකිය. මෙම මන්දායුකාදිය විමසන තැන සංකේත වර්ණණාවේ අන් කරුණක්ද දැක්වේ. කැමති නම් බලන්න.

(පහත සඳහන් ගාථාවන් සංස්කාරක ස්ථවිරයන් වහන්සේ විසින් පද බන්ධනය කරන ලදී.)

මහන්තාරම්මණ ප්‍රථම වීථියට අනුව :

“වතුනිංස මන්දායුකා
එකංව මජ්ඣමං මතං,
අමන්දං වුඤ්ඤා වෙව
විඤ්ඤාතබ්බා විභාවිනා”

අන්වය :-

මන්දායුකා වතුනිංස, මජ්ඣමං එතං එව මතං, අමන්දා එකාදස ව, ඉති විභාවිනා විඤ්ඤාතබ්බා

අතීත භවංග දෙකකින් යුත් ප්‍රථම මහන්තාරම්මණ විත්ත වීථියට අනුව පළමු විත්තක්ෂණ 34 ක් තුළ උපන් වක්‍රහු මන්දායුක

වෙති. මධ්‍යමායුෂ්ක ප්‍රසාදය එකක් ම යැයි කියා දක්නා ලදී. අමන්දායුෂ්ක ප්‍රසාදයෝ දහතරක් වෙති. මෙසේ පැනවතා විසින් දතයුත්තාහ.

මහන්තාරම්මණ ද්විතිය වීථියට අනුව :

“එකතිංස මන්දායුකා
එකංව මජ්ඣමං මතං,
අමන්දං සත්තරසා ව
විඤ්ඤාතබ්බා විභාවිනා”

මන්දායුෂ්ක ප්‍රසාදයෝ 31 ක් වෙති. මධ්‍යමායුෂ්ක ප්‍රසාද 01 කි. අමන්දායුෂ්ක ප්‍රසාදයෝ 17 කි යැයි පැනවතා විසින් දතයුතුය.

පිළිවෙලින් පරීක්ෂාරම්මණ වීථිවට අනුව :

“අට්ඨවීස මන්දායුකා
එකංව මජ්ඣමං මතං,
අමන්දං වීසමෙව ව
විඤ්ඤාතබ්බා විභාවිනා”

මන්දායුෂ්ක ප්‍රසාදයෝ 28 ක් වෙති. මධ්‍යමායුෂ්ක ප්‍රසාද එකකමැයි දන්නා ලදී. අමන්දායුෂ්ක ප්‍රසාදයෝ සමවිස්සක් වෙති. ඥානවන්තයා විසින් දතයුත්තාහ.

- “පඤ්චවීස මන්දායුකා - මන්දායුෂ්ක ප්‍රසාදයෝ 25 ක් වෙති.
- එකංව මජ්ඣමං මතං - මධ්‍යමායුෂ්ක ප්‍රසාද එකක්ම යැයි දන්නා ලදී.
- තෙවීසති අමන්දාව - අමන්දායුෂ්ක ප්‍රසාදයෝ 23 ක් වෙති.
- විඤ්ඤාතබ්බ විභාවිනා” - මෙසේ ඥානවන්තයා විසින් දතයුත්තාහ.
- “බාවීසති මන්දායුකා - මන්දායුෂ්ක ප්‍රසාදයෝ 22 ක් වෙති.
- එකංව මජ්ඣමං මතං - මධ්‍යමායුෂ්ක ප්‍රසාද එකක්ම යැයි දන්නා ලදී.
- ඡබ්බිසමපි අමන්දාව - අමන්දායුෂ්ක ප්‍රසාදයෝ 26 ක් වෙති.

- විඤ්ඤාතබ්බ විභාවිනා” - මෙසේ ඥානවන්තයා විසින් දතයුත්තාහ.
- “එකුනවීස මනදායුකා එකංව මජ්ඣමං මතං” - මන්දායුෂ්ක ප්‍රසාදයෝ 19 ක් වෙති.
- අමන්දෙකුන තිංසති විඤ්ඤාතබ්බ විභාවිනා” - මධ්‍යමායුෂ්ක ප්‍රසාද එකෙක්ම යැයි දන්නා ලදී.
- “සොළසමපි මනදායුකා එකංව මජ්ඣමං මතං” - අමන්දායුෂ්ක ප්‍රසාදයෝ 16 ක් වෙති.
- අවතිංසති අමනදාව විඤ්ඤාතබ්බ විභාවිනා” - මධ්‍යමායුෂ්ක ප්‍රසාද එකෙක්ම යැයි දන්නා ලදී.
- “තෙරසාව මනදායුකා එකංව මජ්ඣමං මතං” - අමන්දායුෂ්ක ප්‍රසාදයෝ 13 ක් වෙති.
- අමනදා පකුචතිංසති විඤ්ඤාතබ්බ විභාවිනා” - මධ්‍යමායුෂ්ක ප්‍රසාද එකෙක්ම යැයි දන්නා ලදී.
- අමනදා පකුචතිංසති විඤ්ඤාතබ්බ විභාවිනා” - අමන්දායුෂ්ක ප්‍රසාදයෝ 35 ක් වෙති.
- “මෙසේ ඥානවන්තයා විසින් දතයුත්තාහ.

(සංස්කාරක ස්ඵවිරයන් වහන්සේ විසින් පද බන්ධනය කරන ලදී.)

පඤ්චද්වාරවීථි සමාජනය

මනොද්වාරික වීථි

මනොද්වාරික වීථි ප්‍රධාන කොටස් දෙකකට බෙදිය හැක.

1. ලෞකික මනොද්වාරික වීථි
2. ලෝකෝත්තර මනොද්වාරික වීථි

ලෞකික මනොද්වාරික වීථි කොටස් තුනකට බෙදිය හැක.

1. කාමාවචර මනොද්වාරික වීථි (කාම ජවන වීථි)
2. රූපාවචර මනොද්වාරික වීථි
3. අරූපාවචර මනොද්වාරික වීථි

කාමාවචර මනොද්වාරික වීථි (කාම ජවන වීථි) කොටස් දෙකකි.

1. ශුද්ධ මනොද්වාරික වීථි
2. තදනුවත්තක මනොද්වාරික වීථි

ශුද්ධ මනොද්වාරික වීථි කොටස් දෙකකට බෙදිය හැක.

1. විභූතාරම්මණ වීථි (තදාරම්මණයෙන් අවසන් වන චිත්ත වීථිය)
2. අවිභූතාරම්මණ වීථි (හත්වන ජවනයෙන් අවසන් වන චිත්ත වීථිය)

විභූතාරම්මණ වීථි

ඉතාමත්ම පැහැදිලි අරමුණක් නිසා උපදින චිත්ත වීථිය විභූතාරම්මණ වීථියයි. එනම් ජවන සිත් හතකට පසුව අනිවාර්යයෙන්ම තදාරම්මණ සිත් උපදින චිත්ත වීථියකි.

විභූතාරම්මණ වීථි : (තදාරම්මණ වාර වීථිය)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
ති	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ත	ත
වි	වි	වි	ක්‍රී	කුසල/අකුසල/ක්‍රියා						වි	වි	

- ති - අතීත භවාංගය
- න - භවාංග චලන
- ත - භවාංගුපච්ඡේද
- ම - මනොද්වාරාවච්ඡන
- ජ - ජවන
- ත - තදාරම්මණ

හ - හවාංගය

වි - විපාක සිත්

ක්‍රී - ක්‍රියා සිත්

විත්තුප්පාද : 13කි

ඉහත දැක්වූයේ එක් ක්‍රමයකි.

මෙම විත්ත වීථියටම විත්තක්ෂණ 17ක් වීම සඳහා විත්ත වීථියේ අවසානයට හවාංග 4ක් එකතු කළ හැක. (රූපයේ ආයුෂ විත්තක්ෂණ 17ක් නිසා) මෙම රටාව තවත් ක්‍රමයකි.

මේ අයුරින් තදාරම්මණ වාර විත්ත වීථි 5ක් ඇති විය හැක.

← විත්තක්ෂණ 17 →

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	තී	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ත	ත	හ	හ	හ	හ
2	තී	තී	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ත	ත	හ	හ	හ	හ
3	තී	තී	තී	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ත	ත	හ	හ	හ	හ
4	තී	තී	තී	තී	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ත	ත	හ	හ
5	තී	තී	තී	තී	තී	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ත	ත	හ	හ

ගත්නාවූ අරමුණ අනුව මෙසේ විත්ත වීථි පරම්පරාව වෙනස් වේ. ඒ අනුව විභූතාරම්මණයක් (පැහැදිලි අරමුණක්) නිසා ඉහත ආකාරයට තදාරම්මණ වාර විත්ත වීථි පහක් ඇති වේ.

අවිභූතාරම්මණ වීථි : (ජවන වාර වීථි)

ප්‍රකට නොවූ අරමුණක් නිසා උපදින විත්ත වීථිය අවිභූතාරම්මණ වීථියයි. මෙම වීථිය හත්වන ජවනයෙන් අවසන් වේ. අවිභූතාරම්මණයක් නිසා ජවන වාර වීථි හතක් ඇතිවිය හැක.

← විත්තක්ෂණ 17 →

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
1	තී	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	හ	හ	හ	හ	හ	හ	
2	තී	තී	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	හ	හ	හ	හ	හ	හ	
3	තී	තී	තී	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	හ	හ	හ	හ	හ	
4	තී	තී	තී	තී	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	හ	හ	හ	හ	
5	තී	තී	තී	තී	තී	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	හ	හ
6	තී	තී	තී	තී	තී	තී	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	හ
7	තී	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ						

අඛණ්ඩ විත්ත වීථි : (හින)

අඛණ්ඩ විත්ත වීථි යනු සිහින දකින අවස්ථාවේ ඇතිවන විත්ත වීථියයි. මෙහිදී මනෝද්වාරාවර්ජන සිත දෙවරක් හෝ තුන්වරක් උපදිය හැක. මෙම විත්ත වීථියේදී ජවන සිත් නූපදී.

	1	2	3	4	5	6	7	8
1	↑↓ තී	↑↓ න	↑↓ ද	↑↓ ම	↑↓ ම	↑↓ හ	↑↓ හ	↑↓ හ
2	↑↓ තී	↑↓ න	↑↓ ද	↑↓ ම	↑↓ ම	↑↓ ම	↑↓ හ	↑↓ හ

නිදා සිටින අවස්ථාවේදී සම්පූර්ණයෙන්ම ශරීරයෙහි සහ මුඛයෙහි කිසිදු චලනයක් සිදු නොවේ. විත්ත වීථි අරමුණ ඉතා දුර්වලය. කුඩා හෝ අරමුණක් නිසා ශරීරයෙහි සෙලවීමක් සිදු වේ නම් එය සිදු වනුයේ විත්ත වීථිය මනෝද්වාරාවර්ජනය දක්වා පැමිණ තතර වීමෙනි. මනෝද්වාරාවර්ජන සිතෙන් අත, පය සෙලවීම ආදී ශරීරයෙහි සෙලවීම් සිදු කළ හැක. එනම් මනෝද්වාරාවර්ජනයට විඤ්ඤත්ති ඉපදවිය හැක.

කාය විඤ්ඤත්ති - කායික ක්‍රියා
 වචි විඤ්ඤත්ති - වාචසික ක්‍රියා

උදා: හීනෙන් කථා කිරීම

පුද්ගලයකුට හීනෙන් ඇවිදිය නොහැක. පුද්ගලයකු හීනෙන් ඇවිදී නම් එය සිදු වනුයේ භූතයකු වැනි අමනුෂ්‍යයකු ඔහුගේ ශරීරයට ආවේශ වීමෙනි. එවැනි අවස්ථාවක එම පුද්ගලයා සිටිනුයේ අඩ නින්දේය. එවිට ඔහුගේ මනෝද්වාරාවච්ඡන සිත ක්‍රියාත්මක වේ. කිසිදු අයුරකින් ජවන් සිත් පහළ විය නොහැක. මන්දයත් ජවන් සිත් පහළ වීම යනු කර්මයක් සිදු වීමය.

“සුපිනෙනෙව දිට්ඨං විය මෙ, සුතං විය මෙ’ති කථනකාලෙපි අබ්‍යාකතොයෙව”¹³

සිහිනෙන් යමක් දැක්කාක්මෙන්, කථා කරන්නාක් මෙන් කිරීම අබ්‍යාකතයක්මය. එනම් කුසල හෝ අකුසල නොවේ. සිහිනෙන් සිදු කරන ක්‍රියා මගින් ශික්ෂා පද නොබිඳෙන්නේ යැයි බුදු රජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ එබැවිනි. ශරීරයේ වාතය, පිත, සෙම කිපුණු විටද විවිධාකාර වූ හීන ඇති විය හැක.

“කපිමිද්ධපරෙතො ඛො, මහාරාජ, සුපිනං පස්සති”¹⁴ යන මෙයින් කියවෙන්නේ වඳුරු නින්ද මෙන් වහා වෙනස්වන සුළු ගත ඇති තැනැත්තාට කුසල් / අකුසල් වශයෙන්ද සිහින දැකිය හැකි බවය.

තදනුවත්තක මනෝද්වාර වීථි:

පඤ්චද්වාරික චිත්ත වීථිත්ට අනුව මනෝද්වාරික වශයෙන් උපදින චිත්ත වීථි තදානුවත්තක මනෝද්වාරික වීථි නම්ය.

ඇස, කන, නාසය, දිව සහ ශරීරය යන ප්‍රධාන දොරටු පහෙන් කිසිදු පඤ්ඤත්ති අරමුණක් නොගනී. පරමාර්ථ අරමුණු පමණක්ම එම ද්වාරයන්ට අරමුණු වේ.

13. සමොභවිනොදුභි අට්ඨකථා, ඤාණවිභංගො, 766, ජට්ඨ සංභායනා ත්‍රිපිටක 4.0, ඉගන්පුර: විපස්සනා පර්යේෂණ මණ්ඩලය, 1995
 14. එම

උදා: වක්බු ද්වාරයෙන් අරමුණක් ගැනීම

මෙහිදී ගැණෙනුයේ වර්ණයයි. නමුත් ඇසෙන් යම්කිසි විනිශ්චයක් කළ නොහැක. ජවන් සිත් මගින් විනිශ්චය සිදු කරයි. ජවන් සිත් මගින් විනිශ්චය සිදු කිරීම සඳහා ඇසෙන් අරමුණක් රැගෙන දිය යුතුය. එය වර්ණ රූපයයි. එනම් පරමාර්ථයයි. පරමාර්ථ ධර්මයක් අරමුණු කරන හෙයින් තදාරම්මණ උපදී. පඤ්ඤත්ති අරමුණ සමග තදාරම්මණ නූපදී.

තදනුවත්තක මනෝද්වාර වීථි පිළිබඳව සලකා බැලීමේදී එහි වූ වෙනස්කම් කීපයක් හඳුනාගත හැක.

සෝත ද්වාරයෙන් හැර වක්බු, ඝාන, ජ්විහා සහ කාය යන දොරටු හතරෙන් අරමුණක් ගෙන එය මනෝද්වාරයට සම්බන්ධ වීම යම් න්‍යායක් අනුව සිදු වේ.

ඇසෙන් රූපයක් දකිනා විට වක්බු ද්වාරික චිත්ත පරම්පරාව පහළ වූණ පසු තදානුවත්තක මනෝද්වාරික වීථි 4ක් පහළ වේ. (ප්‍රධාන වශයෙන්) නමුත් එක මාතෘකාවක් (අරමුණ) යටතේ සිය දහස් ගණනින් චිත්ත වීථි ඇතිවිය හැක.

අභිතග්ගහන වීථිය:

අභිත අරමුණ ගැනීම වශයෙන් උපදින චිත්ත වීථියයි. මෙහිදී අරමුණු කරනුයේ පරමාර්ථය පමණි. එමනිසාම ජවන් හතෙන් පසු තදාරම්මණ උපදී.

උදා: “බුදු පිළිමය” නම් අරමුණ ඇසට අරමුණු වීමේදී අභිත භවාංග, භවාංග වලන, භවාංග උපච්ඡේද, පඤ්චද්වාරාවච්ඡන, වක්බු විඤ්ඤාණ, සම්පට්ච්ඡන, සංතීරණ, වොත්ථපන, ජවන හතක් සහ අවසානයේ තදාරම්මණ සිත් දෙක යන වක්බු ද්වාරික චිත්ත වීථිය උපදී. මෙහිදී ඇස දකිනුයේ වර්ණ රූපය යන පරමාර්ථයයි. එනම් “බුදු පිළිමය” යන වර්ණය (පරමාර්ථය) ඇසට අරමුණු වීම නිසා වක්බු ද්වාරික චිත්ත වීථිය උපදී. මෙහිදී තදාරම්මණයට පසුව කොපමණ භවාංග සිත් උපදී දැයි කිව නොහැකිය.

ප්‍රථමයෙන් ගත් “බුදු පිළිම” රූපයම නැවතත් මනෝද්වාරිකව අරමුණු කරගනී. එවිට අතීතග්‍රහණ විත්ත විටීය උපදී. එම අරමුණ ගන්නේ භවාංග වලනයෙනි. මෙහිදී භවාංග වලනයෙන්, භවාංග උපවිච්ඡේද වී, මනෝද්වාරාවස්ථනයෙන් පසු ජවන හතක් ගොස් තදාරම්මණ දෙකක් උපදී. එනම් ප්‍රථමයෙන් ගත් අරමුණම නැවත අරමුණු කර ගැනීමෙන් හට ගන්නා විටීය අතීතග්‍රහණ විත්ත විටීයයි. “බුදු පිළිමය” වර්තමාන වක්ඛු ද්වාරයට අරමුණු විමෙන් එම විත්ත පරම්පරාව නිම වූ පසු නැවත මනෝද්වාරයට අරමුණු විමේදී “වර්තමාන රූපය” ලෙස නොගනී. මෙහිදී නැවත අරමුණ ගනු ලබන්නේ සිතෙනි. එනම් මතකයෙන් ඇද ගැනීමෙනි. මෙම අතීතග්‍රහණ වීථි සංඛ්‍යාව එකක් ලෙස ගත නොහැක. ඇතැම් විට විශාල සංඛ්‍යාවක් පහළ විය හැක.

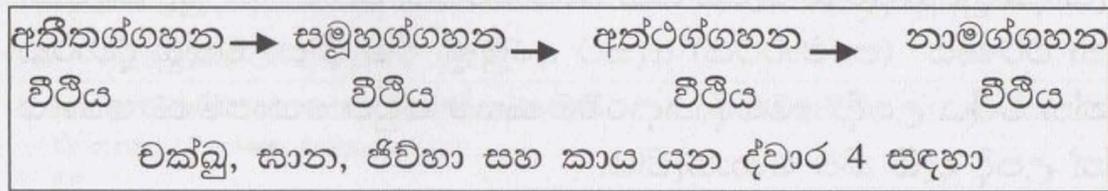
සමුහග්‍රහණ විටීය:

අතීතග්‍රහණ විටීයට පසුව සමුහග්‍රහණ විටීය පහළ වේ. වර්ණය, හැඩය, ප්‍රමාණය ආදී වූ සියල්ල එකතු කර එක රාමුවකට ගන්නා විටීය සමුහග්‍රහණ විටීය ලෙස හඳුන්වා ඇත. මෙහිදී ද අරමුණු කරනුයේ පරමාර්ථය පමණි. එම නිසා ජවන් සිත් හතෙන් පසුව තදාරම්මණ දෙකක් අනිවාර්යෙන්ම උපදී.

අත්ථග්‍රහණ විටීය:

සමුහග්‍රහණ විටීයට පසුව අත්ථග්‍රහණ විටීය ඇති වේ. කුමක් හෝ ක්‍රමයකින් (හැඩය) අර්ථය ග්‍රහණය කර ගැනීම අත්ථග්‍රහණ විටීයයි. පඤ්ඤාත්ති අරමුණ නිසාවෙන් තදාරම්මණ නූපදී. එහෙයින් මෙහි ජවන් හතට පසු භවාංග සිත් උපදී.

නාමග්‍රහණ විටීය:

අත්ථග්‍රහණ විටීයට පසුව නාමග්‍රහණ විටීය ඇති වේ. යම් දෙයක් නමින්ම හඳුනා ගැනීම නාමග්‍රහණ විටීයයි. බුදු පිළිමයක් යන පඤ්ඤාත්ති අරමුණකින් විටීය උපදී. එමනිසා තදාරම්මණ නූපදී. ජවන් හතෙන් විටීය අවසන් වේ.

සමීපවාරී අරමුණක් නම් දකින ක්ෂණයෙන්ම සියල්ල තීරණය කර ගත හැක. එනම් අතීතග්‍රහණ, සමුහග්‍රහණ, අත්තග්‍රහණ සහ නාමග්‍රහණ විත්ත විටීන් ඇතැම් විට එක් වාරයක් පමණක් උපදී. සමීපවාරී නොවූ අරමුණක් නම් අතීතග්‍රහණ විටීන් විශාල ප්‍රමාණයක් පහළ විය හැක. එසේම සමුහග්‍රහණ, අත්තග්‍රහණ සහ නාමග්‍රහණ විත්ත විටීන් ද විශාල ප්‍රමාණයක් පහළ විය හැක.

සෝත ද්වාරයෙන් පැමිණෙන තදනුවත්තක විටීන්හි න්‍යාය වෙනස් ආකාරයක් ගනී. මෙහිදී නාමය ප්‍රථමයෙන් දැන ඊට පසු අර්ථය දැන ගනී.

“සඤ්ඤං පට්ඨවිනොතන - තිතං දුතියචොසා
නාමං තතියවිනොතන - අත්ථං චතුස්ථචොසා”

සෝතද්වාරයේදී:

ප්‍රථමයෙන් අතීතග්‍රහණ විටී උපදී. මෙහිදී එක විටීයක් නොව බොහෝ විටී උපදී. එක අකුරක ශබ්දයක් නිසා සමුහග්‍රහණ විටී ක්‍රියාත්මක නොවේ. (උදා: “ව”, “හ”, “අ”) එනම් සමුහයක් එකතු වී නොමැත. (වචනයක් සෑදී නොමැත.) මෙම අවස්ථාවේදී අතීතග්‍රහණ විටීයෙන් පසුව නාමග්‍රහණ විටීය උපදී. නාමග්‍රහණ විටීයේදී නිවැරදිව, පැහැදිලිව ශබ්දය කුමක්දැයි තේරුම් ගනී. නාමග්‍රහණ විටීයට පසුව අත්ථග්‍රහණ විටීය ක්‍රියාත්මක වූහොත් පමණක් (යම් දෙයක් නිසා මෙම ශබ්දය ඇසුණා වශයෙන්) අර්ථය වටහා ගත හැක.

ඒ අනුව:

අතීතග්‍රහණ විටීය ඇති වේ.

අතීතග්‍රහණ විවිධයට පසුව එක අකුරක් නම් සමුහග්‍රහණ විවි අැති නොවේ.

අකුරු විශාල ප්‍රමාණයක් නම් සමුහග්‍රහණ විවි අප්‍රමාණව අැති වේ. (අකුරු ගැලපිය යුතු නිසා)

සමුහග්‍රහණ විවිසත් සමග "ශබ්දය කුමක්දැයි" යන්න තේරුම් ගැනීමෙන් නාමග්‍රහණ විවිස උපදී.

එම "ශබ්දය පැමිණියේ කොතනින්ද" යන්න තේරුම් ගැනීමේදී අත්ථග්‍රහණ විවිස උපදී.

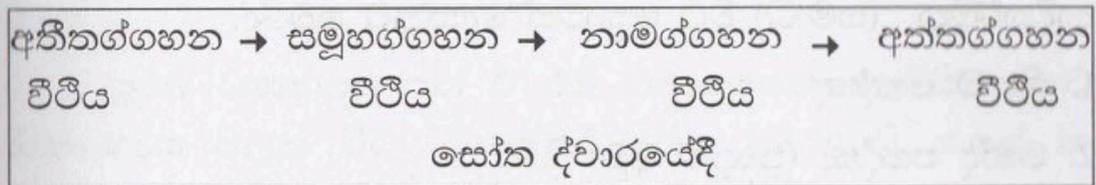
උදා:

"දොරට තට්ටු කිරීම"

ප්‍රථමයෙන් ශබ්දය ඇසීම නම් නාමග්‍රහණයයි. එම ශබ්දය සෝකද්වාරයේ වැදෙන විට "දොරට තට්ටු කිරීමක්" වැනිය යන හැඟීම අවසානයේදී අත්ථග්‍රහණයයි. මෙහිදී අත්තග්‍රහණ විවිසට ප්‍රථමයෙන් එනම් "දොරට තට්ටු කිරීම" යන ස්වභාව ශබ්දය නාමග්‍රහණය වශයෙන් තේරුම්ගත හැක. ඒ අනුව සෝකද්වාරික විවිසේදී අත්ථග්‍රහණ විවිසට ප්‍රථමයෙන් නාමග්‍රහණ විවිස අැති වේ.

උදා:

"බුද්ධ" යන වචනයේදී සමුහග්‍රහණ විවි විශාල ප්‍රමාණයක් අැති වේ. නමුත් "බුද්" යනුවෙන් පැවසීමේදී නාමග්‍රහණයක් හෝ අත්ථග්‍රහණයක් ලෙස තේරුම් ගත නොහැක. මෙහි සමුග්‍රහණ විවිසක් නොමැත. නමුත් "බුද්ධ" යනුවෙන් පැවසීමේදී සමුහග්‍රහණ විවි, නාමග්‍රහණ විවි සහ අත්ථග්‍රහණ විවි යන සියල්ලම උපදී. "බුද්" යනුවෙන් පැවසීමේදී සෝකද්වාරික වශයෙන් අතීතාරම්භණය පැමිණ ඉන්පසුව "ධ" යනුවෙන් පැවසීමේදී නැවතත් සමුහග්‍රහණ විවි විශාල සංඛ්‍යාවක් මගින් වචනය ගැලපීම සිදු වේ. මෙය ඉතා වේගයෙන් සිදුවන ක්‍රියාවලියකි. අතීතග්‍රහණ විවිසෙන් එක් එක් අකුර බැගින් රැගෙන දිය හැක. සමුහග්‍රහණ විවිසෙන් එම සියල්ලම එකතුකර

වචනයක් බවට පත්කර ගනී. මෙහිදී ශබ්ද රූපය යන පරමාර්ථය අරමුණ ලෙස ගනී. ඉන්පසුව සමුහග්‍රහණ විවි වාර විශාල සංඛ්‍යාවක් පහළ වී නාමග්‍රහණ විවිස පහළ විමෙන් පසුව අවසානයේදී අත්ථග්‍රහණ විවිස පහළ වේ.

ඒ අනුව සෝකද්වාර න්‍යාය හතර වනුයේ:

1. අතීතග්‍රහණ විවිස
2. සමුහග්‍රහණ විවිස (අකුරු ගණනට අනුව වෙනස් වේ.)
3. නාමග්‍රහණ විවිස
4. අත්ථග්‍රහණ විවිස

ලෞකික අර්පණා ජවන විවි:

ලෞකික අර්පණා ජවන විවි වර්ග 2කි.

1. රූපාවචර අර්පණා විවි
2. අරූපාවචර අර්පණා විවි

රූපාවචර සහ අරූපාවචර අර්පණා විවි නැවතත් කොටස් දෙකකට බෙදිය හැක.

1. ආදිකර්මික (සමාධි) විවිස
2. සමාපජ්ජන (සමාපත්ති) විවිස

රූපාවචර අර්පණා විවි:

ආදිකර්මික (සමාධි) විවිස:

ආධුනික යෝගාවචරයා හට මුළින්ම ධ්‍යානයට පිවිසෙන අවස්ථාවේ ආදිකර්මික විවිස පහළ වේ. ආදිකර්මික විවිසට පත් වන විට ධ්‍යාන වශයෙන් පහළ වනුයේ එක විත්තක්ෂණයකි.

ආදිකර්මික (සමාධි) වීථි කොටස් දෙකකට බෙදේ.

1. තික්ඛ පඤ්ඤා
2. මන්ද පඤ්ඤා (ප්‍රඥාව අඩු)

මන්ද පඤ්ඤා ආදිකර්මික යෝගාවචරයාගේ විත්ත වීථිය:

1	2	3	4	5	6	7	8	9
↑↓ හ	↑↓ න	↑↓ ද	↑↓ ම	↑↓ උ	↑↓ අ	↑↓ ගෝ	↑↓ ධ්‍යා	↑↓ හ

තික්ඛ පඤ්ඤා ආදිකර්මික යෝගාවචරයාගේ විත්ත වීථිය:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
↑↓ හ	↑↓ න	↑↓ ද	↑↓ ම	↑↓ උ	↑↓ හ						

මෙහිදී පරිකර්ම විත්තය පහළ නොවේ.

- හ - හවාංග
- න - හවාංග චලන
- ද - හවාංග උපවිච්ඡේද
- ම - මනොද්වාරාවච්ඡන
- උ - පරිකර්ම
- අ - අනුලෝම
- ගෝ - ගෝත්‍රභූ
- ධ්‍යා - ධ්‍යාන

පච්චවේක්ඛණ (ප්‍රත්‍යවේක්ෂා) වීථි:

ධ්‍යාන ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කිරීමේදී එම ධ්‍යානයේ ඇති ධ්‍යාන අංග සංඛ්‍යාවට අනුව වෙන වෙනම විත්ත වීථි පහළ වේ. විතක්ක, විචාර, ප්‍රීති, සුඛ, ඒකාග්ගතා ලෙස ධ්‍යානයේ ඇති ධ්‍යාන අංගයන්ගේ ප්‍රමාණයට එනම් අඩුම වශයෙන් විත්ත වීථි පහක් පහළ වේ. නමුත් ඇතැම් අවස්ථාවලදී එක් ධ්‍යානාංගයක් (උදා: "විතක්කය") නිසා විත්ත වීථි විශාල සංඛ්‍යාවක් වුවද පහළ විය හැක. පච්චවේක්ඛණ වීථි යනු කාම ජවන වීථිත්ය. අර්පණා ජවන වීථිත් නොවේ.

උදා:

ප්‍රථම ධ්‍යානයට පත් වී එම ධ්‍යානයෙන් නැගීසිට නැවත සිත දෙස බලන විට "විතක්ක" ලෙස මෙනෙහි කළේ නම් මනොද්වාරාවච්ඡන විත්ත වීථිය පහළ වේ.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
↑↓ හ	↑↓ න	↑↓ ද	↑↓ ම	↑↓ උ	↑↓ හ						

මෙසේ සියලු තැන්හි ප්‍රත්‍යවේක්ෂා වීථි තේරුම් ගත යුතුය. ප්‍රථම ධ්‍යානයට, දුතිය ධ්‍යානයට, තතිය ධ්‍යානයට, චතුත්ථ ධ්‍යානයට ප්‍රථමයෙන් පහළ වන පරිකර්ම, උපචාර, අනුලෝම, ගෝත්‍රභූ යන සිත් වන්නේ සෝමනස්ස සහගත ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත සිත් දෙකෙන් එක සිතක්ය. පඤ්චම ධ්‍යානයට ප්‍රථමයෙන් පහළ වන පරිකර්ම, උපචාර, අනුලෝම, ගෝත්‍රභූ යන සිත් වන්නේ උපේක්ෂා සහගත ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත සිත් දෙකෙන් එක සිතක්ය.

ධ්‍යාන සමාපත්ති (සමාපච්ඡන) වීථි:

ධ්‍යාන සමාපත්ති වීථියක එම ධ්‍යාන අරමුණේදී පහළ වනුයේ එක විත්තක්ෂණයක් නොවේ. යෝගාවචරයා අධිෂ්ඨාන කරන්නාවූ යම් කාලයක් (විනාඩි 5, විනාඩි 10, පැය 1, පැය 2 යනාදී වශයෙන්) දක්වාම ධ්‍යාන ලෙස පහළ වේ.

ධ්‍යාන සමාපත්ති වීථි කොටස් දෙකකි.

1. තික්ඛ පඤ්ඤා
2. මන්ද පඤ්ඤා

මන්ද පඤ්ඤා ධ්‍යාන සමාපත්ති වීථිය:

1	2	3	4	5	6	7	8			
↑↓ හ	↑↓ න	↑↓ ද	↑↓ ම	↑↓ උ	↑↓ අ	↑↓ ගෝ	↑↓ ධ්‍යා	↑↓ ධ්‍යා	↑↓ හ

තික්ඛ පඤ්ඤා ධ්‍යාන සමාපත්ති විථිය:

1	2	3	4	5	6	7	8			
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	උ	ආ	ගෝ	ධ්‍යා	ධ්‍යා	හ

අරුපාවචර ධ්‍යාන විථි:

අරුපාවචර ධ්‍යාන හතර:

1. ආකාසානඤ්ඤායතනය
2. විඤ්ඤාණඤ්ඤායතනය
3. ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය
4. නේවසඤ්ඤා නාසඤ්ඤායතනය

මෙකී ධ්‍යාන විත්තයන්හි වීථි න්‍යාය තේරුම් ගත යුතුය.

පඤ්ඤා ආදිකර්මික යෝගාවචරයාගේ විත්ත විථිය:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	උ	ආ	ගෝ	ධ්‍යා	හ	හ

තික්ඛ පඤ්ඤා ආදිකර්මික යෝගාවචරයාගේ විත්ත විථිය:

1	2	3	4	5	6	7	8	9
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	උ	ආ	ගෝ	ධ්‍යා	හ

මන්ද පඤ්ඤා ධ්‍යාන සමාපත්ති විථිය:

1	2	3	4	5	6	7	8	9		
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	උ	ආ	ගෝ	ධ්‍යා	ධ්‍යා	හ

තික්ඛ පඤ්ඤා ධ්‍යාන සමාපත්ති විථිය:

1	2	3	4	5	6	7	8			
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	උ	ආ	ගෝ	ධ්‍යා	ධ්‍යා	හ

පඨවි කසින, ආපෝ කසින, තේජෝ කසින, වායෝ කසින, නීල කසින, පීත කසින, ලෝහිත කසින, ඕදාත කසින, ආලෝක කසින යන කසින නමයෙන් අරුපාවචර ධ්‍යාන උපදවා ගත හැක. ප්‍රථමයෙන් එම කසිනවලින් රුපාවචර වශයෙන් ප්‍රථම, දුතිය, තතිය, චතුර්ථ සහ පඤ්චම ධ්‍යාන උපදවා ගත යුතුය. පඤ්චම ධ්‍යානයෙන් පසුව එම උපදවා ගත් කසින නිමිත්ත දෙස බලන විට එහි අවකාශයක් තිබෙන බව අවබෝධ කර ගත හැක. එම අවකාශය අරමුණු කොට “අනන්තෝ ආකාසෝ, අනන්තෝ ආකාසෝ” ලෙස මෙතෙහි කරන විට එම ආකාසය අරමුණු කොට ආකාසානඤ්ඤායතන සමාධිය පහළ වේ.

එසේම මෙම ආකාසානඤ්ඤායතනය පහළ වූ විට එම පහළ වූ සිතත් අනන්තය යනුවෙන් “අනන්තෝ විඤ්ඤාණෝ” ලෙස අරමුණු කරන විට විඤ්ඤාණඤ්ඤායතන සමාධිය පහළ වේ.

විඤ්ඤාණඤ්ඤායතන සමාධියේ සිටින විට ආකාසානඤ්ඤායතන නැතිවී ගිය බව වැටහේ. එම නැතිවීම මෙතෙහි කරන විට “නත්ථි කිඤ්චි” කිසිවක් නැතැයි වැටහේ. එය මෙතෙහි කරන විට ආකිඤ්චඤ්ඤායතන සමාධිය පහළ වේ.

ආකිඤ්චඤ්ඤායතන සමාධිය පහළ වනවාත් සමග එය ශාන්තයී, එය ප්‍රණීතයී යනුවෙන් සිතන විටදී නේවසඤ්ඤා නාසඤ්ඤායතන සමාධිය පහළ වේ.

මෙම ආකාරයට අරුපාවචර ධ්‍යාන හතර එකිනෙකට සම්බන්ධ බව තේරුම් ගත යුතුය.

ගෝත්‍රභූ සිත:

ගොත්‍රභූ සිතෙහි තේරුම් හතරකි.

1. පරිත්ත ගොත්ත
2. පුටුප්පන ගොත්ත
3. මහග්ගත ගොත්ත
4. ලොකෝත්තර ගොත්ත

පරිත්ත ගොත්ත

“පරිත්තගොත්තං අභිභවනතො”¹⁵

පරිත්ත ගෝත්‍රය අභිභවනය කිරීම් අර්ථයෙන් “ගෝත්‍රභූ” නමය. යෝගාවචරයකු ධ්‍යානයකට සමවදින විට කාම ලෝකයෙන් මුදවා මහග්ගත භූමියට පත් කරන නිසාවෙන් ධ්‍යාන වීථියේදී “ගෝත්‍රභූ” නමය.

පුටුප්පන ගොත්ත

“පුටුප්පනගොත්තං අභිභවනතො”¹⁶

සෝවාන් මාර්ග විත්තයක් පහළ වන අවස්ථාවේදී පුටුප්පන ගෝත්‍රයෙන් මුදවා ලෝකෝත්තර භූමියට පත් කරවන අර්ථයෙන් “ගෝත්‍රභූ සිත” පහළ වේ.

මහග්ගත ගොත්ත

“මහග්ගතගොත්තං අභිභවනතො”¹⁷

මහග්ගත සිත වඩන විටදී එනම් ප්‍රථම ධ්‍යානයෙන් නැගිට දුතිය ධ්‍යාන, තතිය ධ්‍යාන ආදී ඉහළ ධ්‍යානතලවලදී පවා ධ්‍යාන සිතට ප්‍රථමයෙන් “ගෝත්‍රභූ සිත” පහළ වේ. (අට්ඨ කථා) නමුත් දුතිය ධ්‍යානයේ ඉදිරියට ගෝත්‍රභූ වෙනුවට “වෝදාන” ලෙසද ඇතැම් අය කියනු ලැබේ.

15. අභිධම්මත්ථ විභාවභි ඊකාව, දෙහිවල: බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය, 2010, පි 200

16 / 17 / 18 - වම

ලොකෝත්තර ගොත්ත

“ලොකුත්තරගොත්තං අභිභවනතො”¹⁸

සෝවාන් මාර්ග සිතෙන් පසුව ඇති වන්නාවූ සකාදාගාමී මාර්ග, අනාගාමී මාර්ග ආදී ඉහළ මාර්ගතල වලදී එම මාර්ග සිතට ප්‍රථමයෙන් “වෝදාන සිත” පහළ වේ. (ගෝත්‍රභූ සිත නැවත පහළ නොවේ.)

ලොකෝත්තර අර්පණා වීථි

ලොකෝත්තර අර්පණා වීථි වර්ග තුනකි.

1. මග්ග වීථිය
2. ඵල වීථිය
3. නිරෝධ සමාපත්ති වීථිය

මග්ග වීථි

මාර්ග වීථි 4කි.

1. සෝතාපත්ති මාර්ග වීථිය
2. සකාදාගාමී මාර්ග වීථිය
3. අනාගාමී මාර්ග වීථිය
4. අරහත් මාර්ග වීථිය

එක් එක් මාර්ග වීථියක් පාසා ධ්‍යානවලින් සම්බන්ධ වූ වීථි පහක් ඇත.

1. ප්‍රථම ධ්‍යාන වීථිය
2. දුතිය ධ්‍යාන වීථිය
3. තතිය ධ්‍යාන වීථිය
4. චතුත්ථ ධ්‍යාන වීථිය
5. පඤ්චම ධ්‍යාන වීථිය

සෝතාපත්ති මාර්ග වීථි

මෙහිදී සෝතාපත්ති මාර්ගය ලබන පුද්ගලයෝ දෙදෙනෙකි.

- 1. මන්ද ප්‍රාඥයා
- 2. තික්ඛ ප්‍රාඥයා

මන්ද ප්‍රාඥයාගේ සෝතාපත්ති මාර්ග වින්ත වීථිය:

ජවන් සිත් 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ප	උ	අ	ගෝ	ම	ඵ	ඵ	හ

හ - හවාංග	උ - උපචාර
න - හවාංග චලන	අ - අනුලෝම
ද - හවාංග උපච්ඡේද	ගෝ - ගෝත්‍රභූ
ම - මනෝද්වාරාවච්ඡින්න	ම - මග්ග
ප - පරිකර්ම	ඵ - ඵල

තික්ඛ ප්‍රාඥයාගේ සෝතාපත්ති මාර්ග වින්ත වීථිය:

ජවන් සිත් 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	උ	අ	ගෝ	ම	ඵ	ඵ	ඵ	හ

ලෝකෝත්තර වින්ත වීථියෙහි ජවන් හත සම්පූර්ණ විය යුතුය. එබැවින් උපචාරයේ පටන් තුන්වන ඵල සිත දක්වා ජවන් සත වශයෙන් දත යුතුය. පරිකර්ම, උපචාර, අනුලෝම සහ ගෝත්‍රභූ යනු සෝමනස්ස සහගත ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත කුසල් සිත්ය. මෙසේම දුතිය, තතිය, චතුත්ථ ධ්‍යානයන්හිද අර්ථය වටහා ගත යුතුය.

සෝවාන් මාර්ග ලැබෙනුයේ පඤ්චම ධ්‍යානයෙන් නම් පරිකර්ම, උපචාර, අනුලෝම සහ ගෝත්‍රභූ වන්නේ උපේක්ෂා සහගත ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත කුසල් සිත්ය.

සෝවාන් ඵල සමාපත්ති වීථි:

මන්ද ප්‍රාඥයාගේ සෝතාපත්ති ඵල සමාපත්ති වින්ත වීථිය:

අනුලෝම සිත් 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9			
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	...	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	අ	අ	අ	අ	ඵ	...	ඵ	හ

තික්ඛ ප්‍රාඥයාගේ සෝතාපත්ති ඵල සමාපත්ති වින්ත වීථිය:

අනුලෝම සිත් 3

1	2	3	4	5	6	7	8				
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	...	↑↓	↑↓	
හ	න	ද	ම	අ	අ	අ	ඵ	...	ඵ	හ	

ඵල සමාපත්ති වීථීන්හිදී මනෝද්වාරයෙන් පසු අනුලෝම වශයෙන් වින්තක්ෂණ තුන්, සතර වතාවක් ඉපිද නිර්වාණය අරමුණු කොට ඵල සමාපත්තියට සමවදී. මෙහිදී මාර්ග වින්ත වීථියේදී පහළ වූ ඵල සිතම උපදී. අනිත්‍යාදී වශයෙන් ගත් අරමුණ පමණක් වෙනස් විය හැක.

සකාදාගාමී මාර්ග වීථි:

මන්ද ප්‍රාඥයාගේ සකාදාගාමී මාර්ග වින්ත වීථිය:

ජවන් සිත් 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ප	උ	අ	වෝ	මා	ඵ	ඵ	හ

වෝ - වෝදාව සිත

හික්ඛ ප්‍රාඥයාගේ සකෘදාගාමී මාර්ග වින්ත විවීය:

ජවන් සිත් 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ඳ	ම	උ	අ	වෝ	මා	ඵ	ඵ	ඵ	හ

සකෘදාගාමී ඵල සමාපත්ති විවී:

මන්ද ප්‍රාඥයාගේ සකෘදාගාමී ඵල සමාපත්ති වින්ත විවීය:

අනුලෝම සිත් 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9			
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ඳ	ම	අ	අ	අ	අ	ඵ	ඵ	හ

මන්ද ප්‍රාඥයාගේ සකෘදාගාමී ඵල සමාපත්ති වින්ත විවීය:

අනුලෝම සිත් 3

1	2	3	4	5	6	7	8			
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ඳ	ම	අ	අ	අ	ඵ	ඵ	හ

අනාගාමී මාර්ග විවී:

මන්ද ප්‍රාඥයාගේ අනාගාමී මාර්ග වින්ත විවීය:

ජවන් සිත් 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ඳ	ම	ඵ	උ	අ	වෝ	මා	ඵ	ඵ	හ

හික්ඛ ප්‍රාඥයාගේ අනාගාමී මාර්ග වින්ත විවීය:

ජවන් සිත් 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ඳ	ම	උ	අ	වෝ	මා	ඵ	ඵ	ඵ	හ

අනාගාමී ඵල සමාපත්ති විවී:

මන්ද ප්‍රාඥයාගේ අනාගාමී ඵල සමාපත්ති වින්ත විවීය:

අනුලෝම සිත් 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9			
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ඳ	ම	අ	අ	අ	අ	ඵ	ඵ	හ

මන්ද ප්‍රාඥයාගේ අනාගාමී ඵල සමාපත්ති වින්ත විවීය:

අනුලෝම සිත් 3

1	2	3	4	5	6	7	8			
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ඳ	ම	අ	අ	අ	ඵ	ඵ	හ

අරිහත් මාර්ග විවී:

මන්ද ප්‍රාඥයාගේ අරිහත් මාර්ග වින්ත විවීය:

ජවන් සිත් 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ඳ	ම	ඵ	උ	අ	වෝ	මා	ඵ	ඵ	හ

තික්ඛ ප්‍රාඥයාගේ අර්භත් මාර්ග විත්ත විථිය:

අනුලෝම සිත් 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9			
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	අ	අ	අ	අ	ඵ	ඵ	හ

අර්භත් ඵල සමාපත්ති විථි:

මන්ද ප්‍රාඥයාගේ අර්භත් ඵල සමාපත්ති විත්ත විථිය:

ජවත් සිත් 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	උ	අ	වෝ	මා	ඵ	ඵ	ඵ	හ

මන්ද ප්‍රාඥයාගේ අර්භත් ඵල සමාපත්ති විත්ත විථිය:

අනුලෝම සිත් 3

1	2	3	4	5	6	7	8			
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	අ	අ	අ	ඵ	ඵ	හ

අර්භත් ඵල සමාපත්තියේදී අනුලෝම සිත් (තුන හෝ හතර) ලෙස සෝමනස්ස හෝ උපේක්ෂා සහගත ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත ක්‍රියා සිත් හට ගනී.

නිරෝධ සමාපත්ති විථි

නිරෝධ සමාපත්තියට සමවැදීමට නම් අනිවාර්යෙන් අනාගාමී හෝ අර්භත් භාවයට පත් වී තිබිය යුතුය.

නිරෝධ සමාපත්තියට සමවැදීමේ පිළිවෙළ:

ප්‍රථමයෙන් ප්‍රථම ධ්‍යානයට සමවැද ඉන් නැගිට විදර්ශනා කළ යුතුය. මෙම පිළිවෙළින් ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය දක්වා පැමිණ

විදර්ශනා කර අධිෂ්ඨාන 4ක් කළ යුතුය. එනම්:

1. තමන් වෙනුවෙන් බැඳී තිබෙන වස්තූන්ට (සිවුර, පත්කඩ) භානියක් සිදු නොවීම. (නානාබද්ධ අවිකොපනං)
2. මහා සංඝරත්නයේ යම් කටයුක්තක් තිබේ නම් (විනය කර්ම ආදිය) සමාධියෙන් අවදි වීම. (සංඝප්පතිමානං)
3. බුදුරජාණන් වහන්සේ අමතන විට සමාධියෙන් අවදිවීම. (සන්ථුපක්කොසනං)
4. ආයුෂ බැලීම. (අද්ධානපරිච්ඡේදං)

මෙම අධිෂ්ඨාන හතර සිදු කර නැවතත් නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනයට සමවැදී සමාධි විත්තක්ෂණ දෙකකට පසුව සිත නිරුද්ධ වේ. දින හතක් සිත මෙසේ නිරුද්ධව පැවතීම නිරෝධ සමාපත්තියයි. දින හතකට පසුව නිරෝධ සමාපත්තියෙන් නැගී සිටින්නේ නම් ඵල සිත (අනාගාමී හෝ අර්භත්) පහළ වේ. ඵල සිත එක් වරක් පහළ වී නැවතත් භවාංග සිත පහළ වේ.

නිරෝධ සමාපත්ති විථිය:

නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන සිත් 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	අවිත්තක කාලය	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ප	උ	අ	ගෝ	ධ්‍යා	ධ්‍යා		ඵ	හ

නිරෝධ සමාපත්ති දින 7

නිරෝධ සමාපත්තියට සමවැදිය හැක්කේ මිනිසුන්ට, භූමාට දෙවියන්ට සහ බ්‍රහ්මයන්ට පමණි. ඉහළ දිව්‍යතලවල දෙවියන්ට නිරෝධ සමාපත්තියට සමවැදිය නොහැක. මන්ද ඊට සුදුසු නිසල පරිසරයක් නොමැති නිසාවෙනි.

“ඉති සන්නා සමාපත්ති - අයං අරියනිසෙවිතා දිට්ඨව ධමෙම නිඛානමිති සංඛමුපාගතාති”¹⁹

මෙම ශාන්ත වූ නිරෝධ සමාපත්තිය ආර්යයන් වහන්සේලා විසින් සේවනය කරන ලද්දේ වෙයි. එසේම මෙලොවෙදීම (දිට්ඨධම්ම සුඛ විහරණ) නිර්වාණ සංඛ්‍යාත උතුම් සුවයට පැමිණියාහුද වෙති.

අභිඤ්ඤා වීථි

මෙහිදී ක්‍රියාවලියන් හතරක් පහත සඳහන් අනුපිළිවෙලට සිදු වේ.

1. පාදක ධ්‍යාන වීථිය
2. පරිකර්ම වීථිය
3. පාදක ධ්‍යාන වීථිය
4. අභිඤ්ඤා වීථිය

1. පාදක ධ්‍යාන වීථිය

අභිඤ්ඤා උපදවන විටදී අෂ්ඨ සමාපත්ති සහ කසින අට (පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, නීල, පීත, ලෝහිත සහ ඕදාත) ප්‍රථම ධ්‍යානයේ සිට ධ්‍යාන අට දක්වා හොඳින් පුරුදු පුහුණු කර තිබිය යුතුය. ඉන්පසු එය දාහතර (14) ආකාරයට වගී කළ යුතුය. එනම් පළමු ධ්‍යානයේ සිට අටවන ධ්‍යානය දක්වාත් අටවන ධ්‍යානයේ සිට පළවන ධ්‍යානය දක්වාත් ධ්‍යානයන් වගී කළ යුතුය. තවද කසිනයෙන් කසිනයටද සම වැදිය යුතුය. මේ ආකාරයට දාහතර ආකාර නය ක්‍රමයක් ඇත. මෙම නය ක්‍රමයන් හොඳින් ශක්තිමත් වූ පසු යෝගාවචරයා තමාගේ බලවත්ම සමාධිය පිහිටියේ කිනම් සමාධියකින් දැයි තෝරා ගත යුතුය. එය තේජෝ හෝ ආලෝක හෝ ඕදාත කසින තුනෙන් එකක් විය හැක.

උදා: ආලෝක කසිනයෙන් දිබ්බවක්ඛු අභිඤ්ඤාව උපදවා ගැනීම

19. මුද්දකතිකාය-පටිසම්භවමග්ගඅට්ඨකථා, තිරොධසමාපත්තිඤ්ඤානිද්දෙස වණ්ණානා, 85, ජර්ඨ සංගායනා ත්‍රිපිටක 4.0, ඉගත්පුර්: විපස්සනා පර්යේෂණ මණ්ඩලය, 1995

ධ්‍යානයන් දාහතර ආකාරයට වගී කර ගත් පසු නැවතත් ආලෝක කසිනයට සමවදී. එසේ සමවැදීම පාදක ධ්‍යාන වීථිය ලෙස හඳුන්වා ඇත. එනම් අභිඤ්ඤාව උපදවා ගැනීමට යොමුකරගත් ප්‍රධාන ධ්‍යානයයි. පාදක ධ්‍යාන වීථිය පඤ්චම ධ්‍යානයේදී අභිඤ්ඤාවක් වේ.

1	2	3	4	5	6	7	8	9			
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ප	උ	අ	ගෝ	ධ්‍යා	ධ්‍යා	හ

ධ්‍යා: පඤ්චම ධ්‍යාන රූපාවචර කුසල හෝ ක්‍රියා

2. පරිකර්ම වීථිය

පාදක ධ්‍යාන වීථියෙන් පසුව පරිකර්ම වීථිය පහළ වේ. ධ්‍යානයට සමවැදී ධ්‍යාන ආලෝකයෙන් තමා අධිෂ්ඨාන කරන්නාවූ දෙයක් හෝ ප්‍රදේශයක් දර්ශනය කර ගැනීම. (නිදසුනක් ලෙස තමාගේ නිවස වටා සිටින්නාවූ මනුෂ්‍ය හෝ අමනුෂ්‍යයන් බැලීම) මෙසේ යොමු කිරීමේදී කාමාවචර ජවන චිත්ත වීථියක් පහළ වේ. එය පරිකර්ම වීථිය නම් වේ.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	හ

ජ: කාමාවචර ජවන

3. පාදක ධ්‍යාන වීථිය

පරිකර්ම ධ්‍යාන වීථියට පසුව නැවතත් පාදක ධ්‍යාන වීථිය පහළ වේ. (මෙම වීථිය ඉහතින් සඳහන් කර ඇති අංක 1. වීථියට සමානය.)

4. අභිඤ්ඤා වීථිය

පාදක ධ්‍යානයට සමවැදීමෙන් පසුව අභිඤ්ඤා වීථිය පහළ වේ.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ප	උ	අ	ගෝ	අභි	හ

අභි- අභිඤ්ඤා

අභිඤ්ඤා සිත එක් වරක් පමණක් පහළ වේ. අභිඤ්ඤා සිත යනු පස්වන ධ්‍යාන සිතය. පෘථුජ්ජන, සෝවාන්, සකාදාගාමී, අනාගාමී යන පුද්ගලයන් හට පහළ වන අභිඤ්ඤා සිත කුසල ජවන් සිතකි. රහතන් වහන්සේ හට පහළ වන අභිඤ්ඤා සිත ක්‍රියා ජවන් සිතකි. අභිඤ්ඤා වර්ග හතකි. එනම්:

1. ඉද්ධිවිධ අභිඤ්ඤා (සෘධි ප්‍රාතිහාර්ය පෑම)
2. දිබ්බ සෝත අභිඤ්ඤා (දුර ඇති ශබ්ද ශ්‍රවණය)
3. පරචිත්ත විජානන අභිඤ්ඤා (සිත කියවීම)
4. පුබ්බේ නිවාසානුස්සති අභිඤ්ඤා (පෙර ජීවිත කියවීම)
5. දිබ්බ චක්ඛු අභිඤ්ඤා (දුර ඇති රූප දැකීම)
6. යථාකම්මුපග අභිඤ්ඤා (අතීත කර්මය කියවීම)
7. අනාගතංස අභිඤ්ඤා (අනාගතය දැකීම)

මරණාසන්න විත්ත වීථි

මරණාසන්න විත්ත වීථි වර්ග දෙකකි.

1. පඤ්චද්වාරික මරණාසන්න විත්ත වීථි
2. මනෝද්වාරික මරණාසන්න විත්ත වීථි

මරණාසන්න ජවන විත්ත වීථිය සකස් වන ක්‍රම හතරකි.

1. ජවන් පහට පසුව චුති සිත පහළ වීම

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	චු

ජවන 5 → චුති සිත

2. ජවන් පහට පසුව භවාංගය පහළ වී චුති සිත පහළ වීම

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	හ	චු

ජවන 5 → භවාංගය → චුති සිත

3. ජවන් පහට පසුව තදාරම්මණ දෙක පහළ වී චුති සිත පහළ වීම

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ත	ත	චු

ජවන 5 → භවාංගය → තදාරම්මණ 2 → චුති සිත

4. ජවන් පහට පසුව තදාරම්මණ දෙක සහ භවාංගය පහළ වී චුති සිත පහළ වීම

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ත	ත	හ	චු

ජවන 5 → භවාංගය → තදාරම්මණ 2 → භවාංගය → චුති සිත

පරිනිබ්බාන වීථි

පරිනිබ්බාන වීථි වර්ග 5කි.

1. මනෝද්වාර වීථි
2. ධ්‍යාන සමනන්තර වීථි
3. පච්චචෙක්ඛණ සමනන්තර වීථි
4. අභිඤ්ඤා සමනන්තර වීථි
5. ජීවිත සමසීසි වීථි

1. මනෝදේවාර වීථි

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	චූ

ජවන් විත්තක්ෂණ පහ පහළ වීමෙන් පසු චූති සිත පහළ වී සාමාන්‍ය ආකාරයෙන් පිරිනිවීමේදී මනෝදේවාර වීථිය ඇති වේ.

මෙහිදී ජවන වීථිය සකස් වන ක්‍රම හතරකි.

1. ජවන 5 → චූති සිත
2. ජවන 5 → භවාංගය → චූති සිත
3. ජවන 5 → භවාංගය → තදාරම්මණ 2 → චූති සිත
4. ජවන 5 → භවාංගය → තදාරම්මණ 2 → භවාංගය → චූති සිත

2. ධනන සමනන්තර වීථි

මන්ද ප්‍රාඥයාගේ ධනන සමනන්තර වීථි:

ක්‍රමය 1.

1	2	3	4	5	6	7	8	9					
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ප	උ	අ	ගෝ	ධ්‍යා	ධ්‍යා	හ	චූ	

ක්‍රමය 2.

1	2	3	4	5	6	7	8	9				
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ප	උ	අ	ගෝ	ධ්‍යා	ධ්‍යා	චූ	

මන්ද ප්‍රාඥයාගේ ධනන සමනන්තර වීථි:

ක්‍රමය 1.

1	2	3	4	5	6	7	8				
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	උ	අ	ගෝ	ධ්‍යා	ධ්‍යා	හ	චූ

ක්‍රමය 2.

1	2	3	4	5	6	7	8			
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	උ	අ	ගෝ	ධ්‍යා	ධ්‍යා	චූ

ධ්‍යාන සිත් පහළ වී භවාංගයෙන් පසු චූති සිත පහළ වීම ධ්‍යාන සමනන්තර වීථියයි.

උදා: යොගාවචරයෙකු ධ්‍යානයට සමවැදී සිටින අවස්ථාවේ ඔහුගේ ආයුෂ අවසන් වේ. එහිදී ධ්‍යානයෙන් නැගී සිට, භවාංගය පහළ වී ඉන්පසුව චූතිය සිදු වේ. (මෙහිදී ජවන විත්තක්ෂණ පහ පහළ වීමට තරම් කාලයක් නොමැත)

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ පිරිනිවන් පෑම ධ්‍යාන සමනන්තර වීථියට අනුව සිදුවිය.

මෙය දෙයාකාරව සිදුවිය හැකිය.

ඇතැම් පුද්ගලයෙකුට ධ්‍යානය අවසානයේදී භවාංග වී චූතිය සිදුවන අතර ඇතැම් පුද්ගලයෙකුට ධ්‍යානය අවසානයේදී චූතිය සිදු වේ.

3. පච්චචෙක්ඛණ සමනන්තර වීථි

ක්‍රමය 1.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	හ	චූ

ක්‍රමය 2.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	චූ

සෝවාන් සකෘදාගාමී අනාගාමී අරිහත් මාර්ග ඵල ප්‍රත්‍යවේක්ෂාව අතරතුර චූති සිත පහළ වීම පච්චචෙක්ඛණ සමනන්තර වීථියයි.

4. අභිඤ්ඤා සමන්තර වීථි

ක්‍රමය 1.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ප	උ	අ	ගෝ	අභි	හ	චූ

ක්‍රමය 2.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ප	උ	අ	ගෝ	අභි	චූ

අභිඤ්ඤා සිතෙන් (විත්තක්ෂණ 1) පසුව හවාංගය පහළ වී චූතිය පහළ වීම හෝ අභිඤ්ඤා සිතට පසුව චූතිය පහළ වීම අභිඤ්ඤා සමන්තර වීථියයි.

උදා: ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ අභිඤ්ඤාවෙන් අහසට වැටීම කර පිරිනිවීම සහ ආදාහනය අහසේද සිදුවීම. අභිඤ්ඤා සිත පඤ්චම ධ්‍යාන ක්‍රියා සිතකි.

5. ජීවිත සමසිසි වීථි

මන්ද ප්‍රාඥයාගේ මාර්ග විත්ත වීථිය:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ප	උ	අ	ගෝ	මා	ඵ	ඵ	හ

තික්ඛ ප්‍රාඥයාගේ මාර්ග විත්ත වීථිය:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	උ	අ	ගෝ	මා	ඵ	ඵ	ඵ	හ

පව්වවෙක්ඛණ වීථි

ප්‍රධාන වශයෙන් පහකි. රහතන් වහන්සේට ශේෂ කෙලෙස් නැති නිසා පව්වවෙක්ඛණ වීථි හතරකි.

1. මාර්ගය ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරන්නාවූ වීථිය

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	හ

අරමුණ මාර්ග සිතය.

2. ඵලය ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරන්නාවූ වීථිය

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	හ

අරමුණ ඵල සිතය.

3. නිර්වාණය ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරන්නාවූ වීථිය

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	හ

අරමුණ නිර්වාණයය.

4. ප්‍රභීණ කෙලෙස් ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරන්නාවූ වීථිය

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	න	ද	ම	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	හ

අරමුණ ප්‍රභීණ කෙලෙස්ය.

5. අප්‍රභීණ කෙලෙස් ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරන්නාවූ වීථිය

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
↑↓ හ	↑↓ න	↑↓ ද	↑↓ ම	↑↓ ජ	↑↓ ජ	↑↓ ජ	↑↓ ජ	↑↓ ජ	↑↓ හ

අරමුණ අප්‍රහීණ කෙලෙස්ය.

රහත් මාර්ගය සහ එලය ලබා එය ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කරන මොහොතේ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාව අවසාන කිරීමට පෙර වුනි සිත පහළ වීමදී ජීවිත සමසිසි වීථිය ඇති වේ.

උදා: ගොඩක ස්වාමීන් වහන්සේ සමාධියෙන් සිටින අවස්ථාවේදීම තමන් වහන්සේගේ බෙල්ල කපා ගනිමින් එහිදී ඇතිවන වේදනාව විදර්ශනාවට ලක්කොට විදර්ශනා ඥාන පහළ වී ඒ මොහොතේම රහත් බවට පත් වී පිරිනිවන් පෑම.

ආගන්තුක හවාංග වීථි

ආගන්තුක හවාංග යනු සෝමනස්ස ප්‍රතිසන්ධිකයෙකු දෝමනස්ස ජවන් පහළ කර ගන්නා විට හත්වන ජවනයෙන් පසු තදාරම්මණය නූපදින බැවින් ස්වභාවික හවාංග පහළ විය යුතුය. ස්වභාවික හවාංගය සෝමනස්ස බැවින් ඒ අතරතුරට උපේක්ෂා සහගත සංකීරණ සිතක් ආගන්තුක හවාංග වශයෙන් උපදී.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓	↑↓
හ	තී	න	ද	ප	ච	සං	ණ	වො	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ජ	ආගු.හ	ක	
සො	සො	සො	සො	උ	උ	උ	සො	උ	දො	උ	සො						

- ආගු. හ: ආගන්තුක හවාංගය
- හ: ස්වභාවික හවාංගය
- සො: සෝමනස්සය
- උ: උපේක්ෂා
- දො: දොමනස්ස

සං. හි. : සභාවග්ග : ගොඩක සූත්‍රය

හව නිකන්තික විත්ත වීථිය

ප්‍රතිසන්ධිතයේ සිට විත්තක්ෂණ 17 ගිය පසු හවාංග සිතම මනොද්වාරාවජ්ජන සිත ලෙස ක්‍රියා කර ලෝභ මූල (පිරිසිදු ලෝභ සිත් හෝ ලෝභ දිට්ඨි සිත්) ජවන සිත් හතක් සහිතව හව නිකන්තික විත්ත වීථිය ඇති වේ. මෙහිදී මනොද්වාරාවජ්ජන සිතට ප්‍රථමයෙන් හවාංග වලන, හවාංග උපච්ඡේදන යන සිත් ඇති නොවේ.

සං. හි. : සභාවග්ග : ගොඩක සූත්‍රය

විනය අභිවිනය ආඥාදේශනයකි,
 යථාපරාධ ශාසනයකි, සංවරාසංවර කථාවකි.
 සූත්‍ර පිටකය ව්‍යවහාර දේශනයකි. යථානුලෝම
 ශාසනයකි, දෘෂ්ටි ගතියන් නිරාකරණ කථාවකි.
 අභිධර්මය පරමාර්ථධර්ම දේශනයකි. යථාධර්ම
 ශාසනයකි. නාමරූප පරිච්ඡේද කථාවකි. විනය
 උගෙන ශීලයෙහි පිහිටයි. සූත්‍ර දේශනා උගෙන
 ධ්‍යාන සමාපත්ති අභිඥාබල වඩයි. අභිධර්මය
 උගෙන නාමරූප පරමාර්ථ ධර්ම විදුර්ගනා වඩා
 මග පල නිවන සාක්ෂාත් කරයි. මෙසේ ධර්ම
 විනය මගින් සීල සමාධි ප්‍රඥා වඩා නිවන්මග
 ආලෝකවත් වනු පිණිස පැරැණි උතුමෝ
 සුවිසුද්ධ වූ ත්‍රිපිටක ධර්මය ඉගෙන ගත්හ,
 උගැන්වූහ, ලියා තැබූහ, පාලි භාෂාව නොදත්
 අයට පහසුව පිණිස තම තමන්ගේ භාෂාවනට
 පරිවර්තනය ද කළහ.

Lithira
 071 134 8282
 kamal.embul@gmail.com

